



**Historia de vita Imp. Caes. Henrici III. Aug. et Hiltebrandi,
Pontificis Rom. cognomento Gregorii VII. : circa ea tempora,
quibus vterque vixit, conscripta.**

<https://hdl.handle.net/1874/427115>

sec 3

MAGNIFICENTIA NOBILITATE

HISTORIA
DE VITA IMP. CAES.
HENRICI III. AVG. ET HILTEBRANDI,
PONTIFICIS ROM. COGNOMENTO GRE-
GORII VII. circa ea tempora, quibus vterque
vixit, conscripta.



FRANCOFVRTI
Apud Andream Wechelum,
M. D. LXXXI.

HISTORIA
DE VITA IMP. CAES.
HENRIGII III. AVG. ET HILDEBRANDI
PONTIFICIS ROM. COGNOMENTO GRA.
CORII VII. CIRCA TEMPORA, QUAE SUPRA
VIXIT CONSCRIPTA.



FRANCORTIA
Apud Andream Wechelium
M. D. LXXII.

3

MAGNIFICO VIRO, ERV-
DITIONE DOCTRINÆ, FACVNDIA, DI-
gnitate & virtute clariss. Dn. VITO ORTELIO WINSEMIO F.
Doctori & professori Iureconsulto, illustriss. Electoris
Saxon. &c. Consiliario, Patro-
no S. obseruand.

S. D.

REINERVS REINECCIVS STEINH.



MAXIMAM semper vim tempora habuere: & stu-
dia hominum diuersa non possunt non sentētias at-
que iudicia diuersa parere. Vtriusque, vt infinita
exempla alia omittam, memorabile nobis docu-
mentum præbet maximi & fortissimi Imp. Cæs.
HENRICI IIII. historia. Hic enim vel eo sal-
tē nomine præclarissimè de Imperio meritis, quòd
pro maiestate & dignitate huius propugnauit con-
stantissimè, nec eam imminui, quātum in ipso esset,
passus unquam fuit, quanto sui temporis odio publico flagrauit? quān scēdis-
simis scriptorum maledictis laceratur? Contrā verò in aduersariis ipsius facilè
princeps HILTEBRANDVS Monachus, cognominatus in Pontificatu
Gregorius VII. tamen sinefariorum scelerum cumulatissimus extiterit, tamen
quān benigna fermè omnium studia habuit? quanta cum scriptorum commen-
datione celebratur?

NON possunt autem non, qui de his Annales perlegunt, graui dubitatio-
ne suspensi teneri. Et temerarium videtur, atq; insolens, ab iis, quæ tradita à
plurimis sunt, discedere. Verūm ex eo tanquam labyrintho eluctari ei dif-
ficile non fuerit, qui normam veritatem potius, quān affectiones vel suas vel
alienas sequi maluerit. Vt vt enim è scriptoribus alij alio inclinatione propen-
deant, vt vt sua tanquam χρὸς φύρεα quærant, hæc tamē occultari non potuit.
Ac præstabitur ab eo quasi fundamento negotio nullo, vt ne alienarum quis sen-
tentiæ seruus esse cogatur, sed de re, vt se habet, iudicium ipsemet facere li-
berum possit.

ODERIT sanè dementata superstitionum fascino sua HENRICVM
IIII. atq; suspexerit è diuerso HILTEBRANDVM: & ad idem exem-
plum ita se scriptores accommodarint, vt hunc laudibus in cælum efferāt, illum
conuiciis proscindant acerbissimè. Nihil hoc apud eos, qui veritatis amore te-
nentur, & causam ponderant, quam defendendam vterque suscepit, vel Cæsari
derogat, vel Hildebrandum à scelestissimi instituti crimine liberat. Etenim
vt inter se ambos conferamus, vixerat adolescentulus Henricus (neque enim
hoc negari potest) dissolutius: & ij, in quorum esset potestate, multa proteruè,
multa insolenter egere. Studuit hoc, ubi ætas maturuit, emendare, sed vt seue-
ritate vt minus tempestiua existimaretur, & suspicionem incurreret, quòd ita

à paucis penderet, ut reliquos despiceret. Addidit his arces per Saxoniam, sibi
 quidem contra vim subitam receptaculum tutissimum, sed quibus gentis liber-
 tati insidiari crederetur. Ergo alienatis inde ab eo animis plurimorum, ubi ea-
 dem alienatio denique in bellum erupit, aduersarij armis impares, & omnino de
 Cæsaris reconciliatione desperantes, ad Religionis præsidium confugiunt: Cæ-
 sarem Hiltebrando Pontifici de atrocibus criminibus accusant, & ut partes is
 ipsorum constantius tueretur, hoc tanquam bolo hominem, ambitione perditū,
 inescant: Esse proprium ipsius munus, Cæsarem creare: & eam dignitatem ur-
 bis Romæ beneficium censerit: incumberet ergo in hanc curam, dignus quispiam
 imperium ut gereret: Romæ ius suum defenderet. Fuisse autem Hiltebrandum
 professione initio Monachum, accepimus: A qua simulata humilitate deinde
 paulatim altius progressus, Pontificatum tandem artibus consecutus est pesti-
 mis. Adhuc priuatus id egerat, ut repetita ab HENRICO III. sanctio ve-
 tus, qua Pontificum creandorum ius ad Cæsarum assensum restringebatur, ab-
 oleretur. Quod quia tum non successerat, postquam hæc tam ampla delata ipsi
 potestas fuit, ratus occasione ea rei feliciter gerenda, & potentie sue amplifican-
 da, uti se opportunissima posse, cupidissime, & quod aiunt, ambabus manibus
 eam amplectitur: Cæsari neque audito, neque quorum insimulabatur criminum
 conuictio, diras obnunciat, & ut ipso eum deturbaret Imperio, ordines uniuersos
 sacramenti religione soluit: Cum ad hæc ausa & per Germaniam aduersan-
 tium Cæsari Principum studia, & Normannorum ac MATHILDIS, Co-
 mitis per Italiam potentissima, societas, ipsum confirmarent. Nec iacta ab illo
 alea ista frustra fuit: Quippe unde eam telam inchoarit, quam successores per-
 texentes, Cæsarum inclinatum potestatem euerterint, suam stabilitatem auxerint.
 Etsi enim Henricus, quia aliter se suaque præstare salua, & retinere in officio
 Principes ac populum nequiuit, nimis humili abiectioe Hiltebrando Canusij
 supplicauit, & expiationem impetrauit, nequaquam tamen hoc accipi ita Pon-
 tificem voluit, quod ea re etiam in Imperium illum restituisset, aut teneri ordines
 iterum sacramentis eius vellet. Et cum Cæsar deinde propter Imperij negotia
 substitisset in Italia diutius, ac Principes aduersarij interea Forchemij congre-
 gati, ex Pontificis auctoritate Henrico Imperium abrogassent, ut RVDOLFVS
 ei surrogaretur, per legatum suum permittit, vel potius negotium hoc ve-
 hementer adiuuat. Inde bello accenso funestissimo, & toti Germaniæ exitiali,
 Hiltebrandus suo seruiens instituto, cum in potestate se fore ipsius Rudolfus re-
 cepisset, hunc aperte defendit, Henricum verò iterum diris obstringit: Ac si-
 lentibus inter arma legibus, in Imperatorum præcipue iniuriam promulgatam
 quidem iam antè, sed successu nullo, vrsit tum legem vehementius, ut ne scili-
 cet dignitates ecclesiastica ab laico quoque peterentur, tacite potestatem illam
 sibi vendicās, seu istud re & veritate spectans, ut sola quidem collegiorum suf-
 fragia valerent, ipse verò hæc auctoritate & consensu suo moderaretur, Impe-
 ratoribus exclusis. Deinde vetera sed impia Cyricij & Gregorij Magni de sa-
 cerdotum coniugiis interdicta renouat, & ita renouat, ut etiam iam contracta
 dissoluerit, nefaria appellatione hæresin Nicolaitarum nuncupans. Quamquam
 verò Henricus difficultatibus circumuētus multiplicibus, opitulari ordini Ec-
 clesiasti-

clestastico, hūcque ab eo iugo defendere, nequiuit, aut etiam, quæ tum persuasio
 hominum mentes occuparat, id ad munus suum non admodum pertinere existi-
 mauit, de Imperio tamen ita nūquam animum despondit, ut subiicere hoc Pon-
 tificum libidini, aut ius conferēdi Ecclesiasticas dignitates, à maioribus per ma-
 nus traditum, & recenti patris decreto sic stabilitum, ut & ipsi Pontifices eo
 comprehenderentur, id est, tum demum nomen id gerere permetterentur, si
 Cæsar, si reliqui Imperij ordines, comprobassent, concedere his unquam vellet:
 Cumq; ut religionibus solueretur, & in reipub. tranquillitatem consuleret, saepe
 cum Pontificibus componere studeret, dignitatem tamen suam, quam istis duo-
 bus capitibus intelligi volebat, semper excepit. Hinc iam studia partium acer-
 rima extitere, aliis, isq; numero plurimis, pro Pontifice, aliis pro Cæsare propu-
 gnantibus. Qui cum Pontifice faciebant, in Cæsare animum præfractum crimi-
 nabantur, & Ecclesie ac religionis contemptorem atque hostem nuncupabant:
 ex hoc frigido commento argumento petito, quòd Pontifici omnes dicto audien-
 tes esse oporteret. Econtrario Cæsariani nihil valere Pontificis anathema tan-
 quam iniustum contendebant, urgebant vetera Imperatorum iura, & iurisiu-
 randi religionem, quam tam Pontifex ipse quam Principes atque populus præ-
 stitisset. Addebant deinde de Hildebrando, minus huius auctoritati tribuen-
 dum, quòd Pontifex creatus vitio esset, & scelerum plurimorum infamia labo-
 raret. Quæ ita per summam animorum contentionem, & stylo & armis disce-
 ptata, etsi in eum tandem finem desiere, ut HENRICVS à Rudolphi cade Hil-
 tebrandum, turbarum omnium auctorem, & ipsius vitæ aliquoties insidiatum,
 Pontificatu deturbarit, surrogato ei CLEMENTE III. & post Herman-
 ni ac Ecberti memorabilem occasum, rebus in Germania compositis, etiam Ita-
 liam pacarit, peruicit tamen religionis tum creditæ opinio, qua suam præcipuè
 Hildebrandus causam venditabat. Qui cum iam Salerni exul tertium in Hen-
 ricum diras vibrasset, secuti exemplum idem sunt, suffecti illi à Mathilde &
 Normannis, Victor & Urbanus. A postremo per Mathildem in partes tradu-
 ctus CONRADVS, Henrici filius, atque à patre alienatus, cum Clementem
 urbe pepulisset, patris fortunam, quæ inter aduersitates multiplices hæcenus ta-
 men se conseruaret, primus inclinauit. Atque exinde, qui surrogati à Cæsaria-
 nis Clementi fuere, extorres & exules serè per Italiam vagati sunt. Pertractus
 in eandem postmodo nassam fuit PASCHALIS II. temporibus, qui Vr-
 bano successerat, alter Cæsaris filius, HENRICVS: Qui etsi patri iuratus, &
 hoc summo beneficio obligatus, quòd in Imperio declaratus successor erat, pro-
 pterea tamen à fide eius se discedere posse persuaderi sibi passus fuit, quòd cum
 ille ex Ecclesia proscriptus esset, obstringeret sacramento neminem. Et quia Cæ-
 saris hostes veteres tum iterum se comouerent, & coniungeret se Paschalis Pon-
 tifex, uno quasi momento res illius cum causa ipsa euerse fuere. Nam Henricus
 F. palàm pro Pontifice propugnauit, & hic è diuerso in Cæsarem antecessorum
 execrationes renouauit. Qui cum deinde post multa ludibria non diu superstes
 fuisset, etsi Henricus F. iam confirmato Imperio, postquam serò tandem cum
 Phrygibus sapiens, in quas se angustias coiecisset, ut nimium Pontifici obsecun-
 dando Imperatorum iura laque, actasset, intelligere cæpit, in Ecclesiasticas di-

gnitates ius à Paschali repetiit, frustra tamen hoc fuit: atque anathematis fulmine propterea ipse etiam ictus, & in summum dignitatis suæ & fortunarum discrimen adductus, diplomate id confirmare Calixto II. compulsus fuit. Tentavit aliquanto post simile quiddam successor LOTHARIUS: sed dirarum Pontificiarum & turbarum nouarum formidine, cum nonnihil etiã D. Bernhardi precibus largiretur, rursus destitit. Iamq; parte hac Pontifices superiores, urgere mox alterum ab Hiltebrando intentatum Imperatoribus iugum de iure Imperij ad ipsos pertinente, ubicunque comode potuere, non cessarunt. Quod licet in se etiam tentare ausum Adrianum IIII. masculè retuderit FRIDERICVS Barbarossa, neque Henricus VII. sibi à Cardinalibus obtrusum iusurandum, quo Pontifici deuinciretur, prestare voluerit, res tamen per Clementem V. eò deuenit, ut formulam ille iuramenti solennis promulgarit, & Clementinis suis inseruerit. Vnde fieri hodie & paulo superiore atate videmus, ut cum Pontifices antè Cæsares dominos agnoscere, & in verba horum iurare cogentur, nunc vice versa prestare hoc Pontificibus Cæsares teneantur.

HÆC cum ita sint, & eam Hiltebrādus, eam Henricus causam propugnauerint, ceu tenebris quibusdam de mentis acie discussis, aliter de illis nos iudicare, necesse fuerit. Et patet iam hinc temporis illius vesania, patet scriptorum ipsorum improba peruersitas. Cui hoc addo, redire inde suum magistratum summo, qui Cæsaris est, honorem, huiusq; vindicari existimationem, vindicari pro re-pub. susceptos labores honestissimos. Quemadmodum cōtrà in reprehensionem iustam incurrit proterua & malitiosa Hiltebrandi ambitio: Qua id Imperio inflicto vulnus fuit, cui cicatrix obduci nunquam potuerit, & imperatores ipsos in ordinē redactos non modica seruitute obstrinxerit. Quid? quòd eiusdem scelere data in re Ecclesiastica turba grauissima, abolito, ut diximus, penitus sacerdotum coniugio: Vnde quæ calamitates orbem Christianum inundarint, plus satis iam ab aliis demonstratum est, & agnoscere id tandem ipsi Pontifices cœpere, qua de re Pij II. & Pauli II. nota exempla: prodiitq; tandem ex eadem veluti officina recens ista omnibus q; modis execranda Alombratorum in Hispania secta.

CÆTERVM qui de HENRICI Cæsaris & HILTEBRANDI historia peculiaribus scriptis explicarunt, quantum quidem mihi constat, aut videre contigit, duo è veterioribus extant præcipuè: de Henrico auctor αἰωνίου, de Hiltebrando Benno Cardinalis: Quibus eo maior deberi fides videtur, quòd per ea tempora vixerint, quòd non audita, sed visa, & quorum adeò pars fuere, commemorent. De auctore αἰωνίου, ut ne quis fuerit, sciatur, sua ipse timiditate fecit. Cum enim in usum priuatum Historiam illam, aut, si cui de argumento magis denominatio isthæc placeat, apologiam conscripisset, ea lege cū amico communicauit, ut is vel suppresserit, vel si ederet, nomen suum tegeret: veritus nimirum & hostium Henrici iniurias, & toti mundo tunc formidabile Pontificij anathematis fulmen. Bennonis ταπεινία quin veritas expresse-rit, dubium nullum est: Et si oratio ipsius minus bona, & expositionis contextus perturbator est, sic ut farraginem potius quàm historiam dicere possimus. Fuerit quod & hoc quispiam meritò in eo desideret, quòd de natalibus Hiltebrā-
di, &

di, & prima etatis studiis, nihil habet. De quibus quæ in nostris Annalibus reperissem, breuiter hic infero. Natum illum ferunt loco humili, hoc est, patre fabrico materiario, homine Senensi. Cui cum adhuc puer ligna cadenti ad pedes luderet, hoc futurae potentiae praesagium edidit, quod seu casu seu praestigis quibusdam, quibus postea deditissimus fuit, reiectanea in litterarum formas, quæ Psalmi 72. versum hunc exprimerent: Dominabitur à mari usque ad mare, composuit. Isti enim & accipere tum pater iussus fuit, & postea euentus comprobauit. Vixit deinde aliquantisper in Imp. Cas. HENRICI III. aula: Cui ex somnio quodam suspectus factus (viderat enim per quietem Caesar, domum suam ab eo oppugnatum iri) cum emergere ibi non posset, cucillum sumit. A quo tempore, quæ ambitionis insana conatu susceperit egeritq; magis compendiariorum quam historico stylo, Benno pertexit, & ita pertexit, ut monstrum hoc, in Ecclesiae & Imperij perniciem natum, iustis depingere videatur coloribus.

QUIA autem utriusque scripti iam pridem exemplaria desiderabantur, & lectio auidè expetebatur à plurimis, repetere nobis editionem ex iis exemplaribus, quæ nancisci potuimus, visum fuit: Cum stimulum adderet, quod alicubi nonnullam fortuna nostra imaginem (modò tamen comparare magnis parua licet) recognosceremus. Cui operæ nostræ tuum quasi patrocinium addidi, VITE WINSEMI, V. Cl. atque ampliss. quod ad reliqua doctrinarum studia, quibus & summorum Principum tibi fauorem conciliasses, & famam nominis inter homines doctos promeruisse illustrem, etiam historia tractationem adijcere non ignauam soleres: Quandoquidem ab excellentissimi & felicissimi ingenij solertia facile perspiceres, ut in artibus intelligi regulæ & præcepta absque exemplorum prolatione & usu nequeunt, ita & ciuilem prudentiam præcipuè historiarum exemplis niti, expoliri & confirmari. Accessit deinde causa altera, quod ex gente ea genus & originem duceres, in qua Henricus IIII. floruisset: nec ciui, patriæ amantissimo, tantus Princeps hospes ingratus futurus videretur. Quod si & hoc de me adijcere par est, ea scilicet extant in me merita tua, ut cum referenda gratiæ non sum, ad voluntatis memoris edendam testificationem tenear. Ergo officium nostrum ita accipias, ut nos tui obseruantissimos beneuolentia complecti solita, mihiq; perspectissima, & ornare officii, pergas, oro obsecro. Quæ meæ erunt partes, has eo studio ea fide tuebor, ut nihil fuisse mihi antiquius intelligas. Bene feliciterq; vale.

Francofurto ad Viadrum, VIII. Cal. August.

CIC. ID. XXC.

a iiij



VITA HENRICI III. CAESARIS AVGVSTI, DVCIS BAVARIAE
VII. PAVLO POST MORTEM ILLIVS
à quodam eius temporis conscripta.

PROOEMIUM.

*Auctoris
threni.*



*Communi-
catio.*

Dolor.

Occupatio.

*¶ Tum de-
nique homi-
nes nostri
intelligim?
bona, Cum
qua in pote-
state habui-
mus, ea ami-
simus.*

VI s dabit capiti meo aquam, & fontem lachrymarum oculis meis, vt lugeam non excidia captę vrbis, non captiuitatem vilis vulgi, non damna rerum mearum, sed mortem Henrici Imperatoris Aug. qui spes mea & vnicum solatium fuit, imò vt de me taceam, qui gloria Romę, decus Imperij, lucerna mundi extitit? Erit posthac mihi vita iocunda? erit absque lacrymis dies aut hora? aut tecum, ô dulcissime, potero illius mentionem habere sine fletu? Ecce dum scribo, quod dictauit impatientia doloris, cadunt lachrymę, madent fletu literę, & quod notat manus, diluit oculus. Sed forsitan impatientiam doloris mei redarguis, & vt fletum meum reprimam, ne fortè iis, qui de morte Imperatoris gaudent, innotescat, instruis. Rectè me doces, fateor: Sed non possum imperare mihi, quin doleam, non possum me continere quin lugeam, licet in me furorem suum exacuunt, licet me membratim discerpere cupiant: dolor timere nescit, dolor illatas pœnas non sentit. Nec ego solus mortem eius lamentor: hanc Roma plangit, hanc omne Romanum imperium deflet, hanc in commune diuites & pauperes, præter insidiatores potentie vitęq; eius, lugent. Nec mihi priuata doloris causa est: publicam lamentari cladem pietas me cogit. Nam illo recedente, iusticia terras reliquit, pax abiit, fraus in locum fidei subintravit, chorus laudantium Deum conticuit, solennitas officij diuini siluit, vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum non auditur: quia qui hæc omnia solenniter ordinauit, non inuenitur. Monasteria patronum suum, claustra patrem amiserunt, quibus quid commodi quid honoris ipse conferret, nunc demum agnoscitur, cum extinctus ea non tenet. Ergo claustris omnibus vera dolendi causa subest: Nam cum illo sepulto gloria eorum sepulta est. Heu Moguntia, quantum decus perdidisti, quæ ad reparandam monasterij tui ruinam talem artificem amisisti? si superstes esset, dum operi monasterij tui, quod inceperat, extremam manum imponeret,

imponeret, nimirum illud illi famoso Spirensi monasterio contendere, quod ille à fundo fundatum vsque mira mole & sculptili opere compleuit, vt hoc opus super omnia regum antiquorum opera laude & admiratione dignum sit. Qualem etiam ornatum ex auro, argento, lapidibus preciosis & sericis vestibus illi monasterio cōtulerit, difficile est credere, nisi cui contingit & videre. Vobis quoque, ô pauperes, vel maxima causa dolēdi est: nam nunc demū pauperes facti estis, cum paupertatis vestræ consolatorem amisistis: ille vos pauit, ille manibus suis lauit, ille nuditatem vestram texit: non ante ianuam, sed ante mensam eius Lazarus iacuit: nec micās, sed regias delicias expectauit. In ipsa mensa famem & fœtorem vlcerosi non abhorruit, cum minister mensæ contra fœtentem nares corrugaret, aut obstiparet. In cubiculo eius cæci, claudi, & diuersis morbis confecti iacebant; hos ipsemet exalceabat, hos collocabat, hos de nocte consurgens tegebatur, nec abhorrebat vel eius tactum, quem ægritudo compulerat vsque ad sordidandum lectum: iter eius pauperes præcedebant, comitabantur, sequebantur: quorum curam tametsi suis intimis commendasset, ipsemet tamen eos tanquam nulli commendatos curabat. Sed & per curtes suas vsquequaq; stipendia pauperibus disposuerat, quorum numerum & obitum ipse scire voluit, vt & defuncti memoriam ageret, & in eius locum alterum subrogatum nosset. Sed quando sterilitas anni famem indixit, multa millia pauēda suscepit, verè memor verbi dominici præcipientis: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiāt vos in æterna tabernacula. Quid putamus quo dolore pauperes afficiuntur, cum hæc bona, quæ enumerauimus, se habuisse, & nunc non habere, recogitant? Quis enim illis hanc humanitatis curam impendit? quis quærit vbi æger cubet, vel quid alimenti postulet? quis amplius iis misericordiæ officiis inseruit, quibus Henricus Imperator inseruiuit? O virum pietatis & humanitatis laude insignem! Imperauit mundo, pauperes illi: Mundus illi, pauperibus ipse ministravit. Hæc de bono misericordiæ in pauperes, quos multum amauit: & quod ab hominibus abscondi non potuit, non pro dignitate facti, sed pro facultate ingenij primò locuti (quis enim scire posset, quæ solo DEO teste peregit?) de aliis quoque virtutibus, quibus claruit, aliqua dicamus: Nam omnia dicere non sufficimus. Nemo miretur, si luctui mortis eius vitæ quoque eius læta gesta immisceam, cum hic mos dolentium sit, vt cum extinctum amicum lugent, totam eius retro vitam & mores in argumentum doloris sui edisserant. Itaque iuuat me de eo scribere, iuuat indulgere dolori, & mortuum flere, qui dum viueret gaudium meum fuit. Ille modò personam Imperatoris, modò tanquam militis gerebat: ex vno genere dignitatis, ex altero documentum præbens humilitatis. Tam subtilis ingenij tamque magni consilij fuit, vt dum sententia principum vel in causa decernendi juris, vel in tractandis regni negotiis hæsitat-

Fanum Spirensis.

*Henric. IIII.
benignitas
& comitas
erga egenos.*

Virtus bellica.

Salertia.

*Prudentia
& sagaci-
tas.*

*Statura ho-
roica atque
austoritas.*

*Rex Græ-
cia.*

*Rex Afri-
ca.*

*Henrici in
facinorosis
plectendis se-
maritas.*

*Auctor Vel
historia Vel
nomē suum
Vult suppri-
mo.*

ret, ipse citò nodū solueret, & quid equius, quid vtilius esset, tanquam ex ipsius arcano sapientiæ sumptum, edocent. Intendebat aliorum verbis, ipsemet pauca loquebatur: nec prius ad sententiam erumpebat, sed aliorum expectabat. In cuius vultum aciem oculorum suorum fixisset, eius animi motus perspiciebat, videbatque tanquam lynceis oculis, siue aduersum se cor odij, seu gereret amoris. Nec illud laude vacat, quòd in turba procerum cæteris eminentior & maior seipso videbatur, & quod in vultu terribile quoddam decus præferbat, unde intuitus aspicientium tanquam fulmine reuerberaret, cum inter domesticos suos, & raram turbam, vultu placidus & statura æqualis appareret. Non solùm potentes imperij sui metuebant eum, sed & reges orientis & occidentis adeò fama eius perterruit, vt antè tributarij sint facti, quàm victi. Ipse Rex Græciæ vt metum dissimularet, amicitiam eius expetebat, & quem futurum hostem timuit, muneribus ne fieret hostis, præuenit. Testatur hoc aurea tabula Spirensis altaris, tam artis nouitate, quàm metalli pondere miranda; quam Rex Græciæ dum Imperatoris votum & studium circa Spirensē monasterium feruere cognosceret, nobile donū & tam eo qui misit, quàm cui mitebatur, dignissimum transmisit. Sed & Rex Africæ quia potentiam Imperatoris timuit multum, eius fisco multum addidit. Oppressores pauperum oppressit, raptores in direptionem dedit, contra se contumaces, contraque suam potentiam se leuantes, adeò retudit, vt in posteris eorum regis vindictæ vestigia vel hodie compareant: quo nimirum facto & suis in præsentī, & Imperij rebus in futurum prouidit, vt discant non disturbare pacem, non armis imperium vexare. Hic velim abrumpere stylum: nam ventum est ad factiones, ad fraudes & scelera, de quibus vera scribere periculum, falsa crimen est: hanc lupus, hanc canis vrget. Quid igitur faciam? eloquar an fileam? manus incipit & dubitat, scribit, & renuit, notat & delet, vt penè ignorem, quid velim: Sed turpe est inceptam materiam mutilatam relinquere, & caput absque manibus pinxisse. Pergam igitur, vt cœpi, constans & securus inde, quòd fides tua ea mihi perspecta est, vt hæc scripta nulli detegas, aut si qua foras exierint, autorem non prodas.

HENRICI III. CÆSARIS AV-

GVSTI VITA.

*Status Im-
perij post
mortē Hen-
rici III.
Cæs.*



VM Imperator Henricus, de quo nobis sermo est, patri suo gloriosissimo Imperatori, tertio Henrico, adhuc puer succederet in regnum (nam illo paruulo pater naturæ concessit) regno priorem statum adhuc tenente, non bella pacem disturbabant, non classica quietem rumpebant, non rapina grassabatur, non fides mentiebatur. Adhuc iustitia sui vigoris, adhuc potestas sui iuris erat. Hunc beatum regni statum Agnes Imperatrix serenissima, virilis ingenij scæmina, multum iuuit, quæ vnà cum filio

*Agnes Au-
gusta.*

Rem-

Rempubliam pari iure gubernauit. Sed quoniam ætas immatura parum timori est, & dum metus languet, audacia crescit, pueriles anni regis multis suggerebant animum sceleris. Igitur quisque nitebatur maiori se æqualis, aut etiam maior fieri: multorumq; potentia scelere creuit. Nec legis metus vllus erat, quæ sub rege paruulo, paruulam auctoritatem habebat, & vt omnia licentiùs facere possent, primo puerum matre spoliabant, cuius maturam sapiëntiam, grauesq; mores metuebant, illud causantes, non decere regnum administrari à fœmina, cum multæ reginæ legantur administrasse virili sapientia. Sed postquam rex puer de sinu matris abstractus in manus principum nutriendus venit, quicquid illi præscribebāt faciendum, vt puer fecit: Quem volebant, exaltauit, quem volebant, depofuit, vt regi suo non tam ministrasse, quàm imperasse meritò dicantur. Cum regni causam tractabant, non tam regi, quàm suæ causæ consulebant: Idq; præcipuum eis fuit in omnibus quæ agerent, ante omnia suum quæstum facere. Fuit hæc perfidia vel maxima, quòd eum quasi sub sigillo seruandum in puerilibus actis suæ potestati relinquebant, vt & sic elicerent ab eo, quod affectabant. Sed cum in eam ætatis & ingenij metam euassisset, vt quid honestum, quid turpe, quid utile, quid non, discernere posset, retractans quæ suggestionem principum inductus gessisset, multa quæ gesserat, damnauit: Et ipse iudex sui factus, ex iis mutanda mutauit. Prohibebat quoque bella, violentiam & rapinas. Nitebatur pulsam pacem & iusticiam reuocare, neglectas leges restituere, & sceleris licentiam refecare. Quos assuetos sceleri, per edictum coërcere non potuit, per censuram legis & jus curiæ, mitius tamen quàm culpa exigeret, correxit. Quod illi nõ iusticiam sed iniuriam putantes, & qui per omne nefas ruebant, frena pati respuentes, qualiter eum vel extinguerent, vel priuatum facerent, consiliis incumbabant, non recolentes se debere ciuibus suis pacem, regno iusticiam, regi fidem. Igitur Saxones, gens dura, bellis aspera, tam præcepta ad arma quàm audax, vendicans sibi prærogatiuam laudis ex incepto furoris, repente super regem armis ruebant. Qui cum paucis contra innumeros armatos, confingere periculosum existimans, vix elapsus vitam laudi, salutem fortunæ prætulit. Itaque videntes inceptum suum votis non respondisse, ossa filij regis: nec dum enim Imperator factus erat (ò inhumanam mentem, ò probrosam vindictam!) effodere. Qua vtraque iniuria grauissima rex commotus, exercitum contra illam gentem duxit, conflixit, vicit: Vicit, inquam, aciem contra se instructam, non obstinationem erectam. Nam licet eos in pugna congressos vinceret, victos fugaret, fugatos persequeretur: licet bona eorum deuastaret, munitiones euerneret, & omnia quæ victori libent, faceret, non tamen ad deditiõnem cogi potuerunt. Iterum cum inde digressus, reparato in breui exercitu, eos inuaderet, diffidentes viribus suis, vt pote in priori bello grauissimè contusis, quod saluti proximum erat, se dedidere, spe-

Occisoturbatum.

Henric. III. puer à matre abductus, omnia ad aliorum præscriptionem agit.

Corruptur nimia captatorum indulgentia.

Ex phebuis adolescentia peccata corrigit.

Vocatur in odium.

Saxones in armis.

Sepulcrum filij Henrici violatum.

Saxonum acies non obstinatio egestas.

*Infelix de-
ditio.*

*Inde nata
conspiratio
& rebellio.*

*Henricus ac-
cusatur Gre-
gorio VII.
Papa.*

*Declaratur
absolutus.*

*Ofcelestum
institutum.*

*Defectio-
nes ex ana-
themate.*

*Henrici ad
Papam pro-
fectio & ex-
piatio.*

*Apostrophe
ad Caesaris
aduersarios
Sehemens.*

rantes regem sola deditioe contentum gratiam suam facilè donaturum. Sed longè præter spem euenit: nam rex eos exilio addictos, in alienas terras misit, vbi dura custodia cōstricti, relaxationis edictum expectarent. De quo exilio alij fuga elapsi, alij propter pecuniã à custodibus dimissi dum ad patriam & domum suam repedassent, recenti coniuratione se inuicem obligabant, vt parati essent, antè mori, quàm denuo deditioe subiici. Sed & validior eorum coniuratio facta est, quia nonnulli Longobardorum, Francorum, Bauarorum, Sueuorū, data & accepta fide, illis conglutinati sunt, qui regem bellis vndique pulsarent. Videntes autem regem bellis tangi posse, non deiici: vexari, non superari: quippe cuius robur adhuc erat inexpugnabile: vt vires eius extenuarent, cōfictis cōscriptisq; super eo criminibus, quæ pessima & immundissima potuit odium & lior excogitare, & quæ mihi scribenti & tibi legenti nauseam pararent, si ea ponerem, vera falsis miscentes, apud Romanum pontificem Gregorium septimum eum deferebant: non decere tam flagitiosum, plus notum crimine quàm nomine, regnare: maximè cùm sibi regiam dignitatem Roma non contulerit: oportere Romæ suū ius in cōstituendis regibus reddi: prouiderent Apostolicus & Roma ex consilio principū, cuius vita & sapientia tanto congrueret honori. Quæ surreptione delusus Apostolicus, simul & honore creandi regis, quem sibi fallaciter obtulerāt, impulsus, regem banno innodauit, & Episcopis aliisque regni principibus, vt à communione excommunicati regis se retraherent, denunciauit: Secitò venturum in Teutonicas oras, vbi de negotiis Ecclesiasticis & potissimum de regno tractaretur. Quin etiam & hoc addidit: absoluit omnes à iuramento, qui fidem regi iurauerant, vt contra eum impelleret absolutio, quos fidei tenuit obligatio. Quod factum multis displicuit (si cui displicere licet, quod Apostolicus fecit) & asserabant, tam inefficaciter quàm illicitè factum quod factum est. Sed non ausim asserutiones eorum ponere, ne videar cum eis Apostolici factum refellere. Mox & Episcopi, tam illi quos amor, quàm quos timor in partem regis traxerat, metuentes ordini suo, ab eius auxilio se pleriq; retraherant: quod & maior pars procerum factitabat. Tum verò videns rem suam in arcto sitam, inito tam occulto quàm astuto consilio, subitum & inopinatum iter in occursum Apostolici arripuit, vnoq; facto duoperegit, scilicet & banni solutionem accepit, & suspectum sibi colloquium Apostolici cum aduersariis suis ipse medius interceptit. Pro imposito sibi crimine parum respondit: Quia ad accusationem inimicorum suorum, etsi vera fuisset, nō sibi respondendum asseruit. Quid vobis profuit hoc egisse, vt banno illigaretur, cùm de banno solutus potentia sua potenter vtatur? Quid vobis profuit, eum fictis criminibus accusasse? cùm accusationem vestram facili responso, vt ventus puluerem, dissipauerit? Imò quæ dementia vos contra regē vestrum & orbis rectorem armauit? Nihil cōiurata vestra malignitas proficit,
nihil

nihil peragit. Quem DEI manus in regno firmavit, vestra deiicere non poterit. Vbi fides, quam illi iurastis? Quare beneficiorum, quæ regia liberalitate contulit in vos, obliti estis? Vt imini vel adhuc sano consilio, non furore, pœniteat vos incepti, ne fortior vobis superueniens vincat vos, & pedibus suis conculcet vos, & ea vindicta feriat, quæ futuris seculis demonstret, quid regia manus valeat. Saltem vos, ô Episcopi, videte ne pereatis de via iusta, videte ne transgressores fidei promissæ fiatis: alioqui quid consequatur vos ipsi nostis. Igitur rex ab Apostolico digressus, benedictione pro maledictione accepta, Rudolfum Ducem super se regem creatum inuenit. Qui audita regressionis eius fama, antè paratus ad fugam quàm ad pugnam, antè pulsus quàm victus, in Saxoniam fugit. Facile est regnum accipere, difficile tueri. Sed nulli mirum sit, virum in rebus bellicis exercitatum & strenuum tunc fugisse: Quia sæpe iustior & victrix causa fortes in metum mittit & in fugam. O avaritiam, pestem pessimam, quæ bonos mores transuertit, & sæpe ipsas virtutes ad vitia trahit. Iste Rudolfus Dux eximius, vir magnæ authoritatis & laudis in toto regno, veri rectique tenax, fortis in armis, denique spectatus in omni genere virtutum: Iste, inquam, avaritia, quæ vincit omnia, victus, & supplantator domini sui factus, fidem incerto postposuit honori. Fuere tum qui dicerent, ab Apostolico eum immisissum, nec vnquam tantæ virtutis virum magis avaritiæ quàm consilio cessisse. Et hoc in argumentum sumebant, quòd Apostolicus tacuit, dum post absolutionem regis Rudolfus regnum inuasit: iuxta illud Comici: Qui tacet, satis laudat. Itaque rex cedente Rudolfo, cuius caput, si deprehensus esset, vindex gladius dignè rotaret, Bavariam, Sueuiamque inuasit, & coniurationis aduersum se socios vastauit, munitiones eorum fregit. Nec tamen pro iniuriæ suæ materia se vindicabat, sed sciens in ultione freno uti, longè infra metam culpæ cohibebat habenas vindictæ. Sed Rudolfus vt dedecus fugæ virtutis facto recompensaret, Wirtzburgensem ciuitatem obsedit, vbi tamen fraude magis quàm virtute pugnatum est. Nam cum rex ad propellendum hostem exercitum conuocasset, instructa amborum partium acie, & primis inter se prælia miscentibus, quidam equites regiæ partis mercede conducti, qui se regis lateri quasi fidi clientes applicuerant, subito in ipsum arma verterunt: Sed are munito corpori liuorem, non vulnus inflixerunt. Heu miserrimi, quibus precium & sceleris causa fuit & necis, quos vno in loco & crimen inuoluit & vindicta. Nam eos tot vindices dextræ in frustra concidebant, vt in eis humani cadaveris figura periret. Fit tumultus, exoritur clamor, spargitur rumor, regem interfectum: Quo rumore perterritus exercitus fu-

Rudolfus
Henrici a-
milus.

Frangit
attollit vi-
res in mili-
te causa,
Quasi in-
sta subest,
excussit ar-
mapudor.

Ραφαηλ
vo ριὰ ποσνα-
κων.

Henrici &
Rudolfi bel-
lum civile.

Præliū Wir-
zburgense.

Auri sacra
fames quid
non morta-
lia cogis Pe-
torat

git, hostis insequitur. Et quoniam in equis equitum salus, solis peditibus miserabile fatum incubuit. Ideoque victoria quanto maior, tanto minoris tituli fuit. Sic hostis vrbe capta, impositoque praesidio, in Saxoniam regressus est. Quid improbe tibi profuit, vel indiscreta caedes fugientis vulgi, vel fortuna captæ urbis, cum nec vrbe diu, nunquam autem regno potiaris? Rex enim breui post tempore cum exercitu reuersus, ereptam urbem recepit. Nam ij quibus prouincia urbis tuendæ tradita fuerat, ex vrbe profugerant. Postea Saxoniam cum exercitu sæpius ingressus, aut victor aut æqua manu recessit. Sed ad vltimum reuersus, tam notanda quàm felici victoria vicit; magnúmque mundo documentum datum est, vt nemo contra dominum suum consurgat. Nam abscissa Rudolphi dextera dignissimam periurij vindictam demonstrauit, qui fidem domino suo regi iuratam violare non timuit: & tanquam alia vulnera non sufficerent, ad mortem accessit etiam huius membri pœna, vt per pœnam agnosceretur & culpa. Sed & aliud notandum in illa victoria contigit, videlicet quod tam victor, quàm victus exercitus: Nimirum hoc ordinante desuper diuina clementia, vt post ruinam capitis ex alterna fuga tolleretur nefas alternæ cædis. Sed gens dura nec damno monita est, nec signo, quin potius vt obstinatione vinceret, quod manu non poterat, Hermannum nouum sibi regem constituit, qui & ipse nouo modo periit. Nam cum Saxones eum de terra sua proturbarent, quicquid illud fuerit, quod eis in illo displicuit, reuersus in patriam suam, portans inane nomen regis, ad Hermannum Treuirensis Episcopum se contulit, quem etiam ad ausum sentiendi contra regem inexpugnabilis munitionum firmitas impulerat. Quanta potentia regis, qui alendus fuerat non ex suis, sed ex opibus alienis? Quadam die cum iter ageret, incidit animo suo iocus ille, vt ad castellum, quo ituri erant, sub specie hostium ruerent, & quæ audacia, quæ virtus animis defendentium inesset, tentarent. Quam mirabilem viam, quam inopinam sæpe inuenit, quod futurum est vt fiat? Cumque portam absque claustris & absque custode repertam irrumperent, aliis qui intus errant raptis armis viriliter contra procurrentibus, aliis latebras eneruiter quærantibus, fœmina sexu, fœmina non animo, quæ in turrim euaserat, molarem in caput regis demisit: Et sic ille manu fœminea, vt mors eius turpior esset, occubuit. Sed vt hoc dedecus dealbarent, fœminæ factum in virilem personam ex composito transtulerunt. Post hanc regum fortunam in creatione regum diu hæsitatum est, & casus præteriti metus erat futuri. Vicit tandem cu-

*Wirtz ebur
gum ab ho-
ste recupe-
ratur.*

*Bella Hen-
rici in Sa-
xonis.*

*Rudolphus
perit dexte-
ram & dex-
tæ amissit.*

*Hermannus
Rudolpho sur-
rogatus.*

*Ensis mi-
serabilis in-
scriuus.*

dem cupiditas, & Ecbertum Marchionem ad ambitum regni fortis manu impulit, qui tamen in morte serò didicit, quòd alter ex alterius damnis instrui possit. Vrbs erat in Saxonia, quæ quia fortunam regis prospero ire cursu videbat, in partes eius se conuerterat, præsumens fiduciam & ex loci sui firmitate & ex regia subuentione. Quod indignè ferentes Saxonum proceres, urbem obsidione vallabant. Marchio verò Ecbertus, qui spe potiundi regni intumuerat, vt se accommodaret ad id, quod affectabat, maiori super omnes robore ad obsidionem illam ibat, præmissaque multitudine cum paucis ipse sequebatur. Quem deuiantem à publica via, ne fortè incideret in hostes (quis enim tam potens qui hoste careat, aut qui hostiles insidias non metuat?) latens semita per quoddam arbustum duxit. Quàm occulta iudicia tua DEVS, quàm miro ordine & abscondis quæ facturus es, & aperis quod abscondisti! Iam meridianus ardor solis equorumque sessorum urebat, & vt fit, sitim æstus accendebat. præterea tam grauis sopor fessis obrepit, vt colla somno languida penderent, & equi frenis non fessi liberam viam carperent. Haud procul in recessu saltus solitarium molendinum conspexere, quòd diuertentes sopori se dedere, misso interim molendinario, qui de villa potum sitientibus afferret. Qui dum imposito scapulis suis vtre festinaret, aliquos scutatos ad prædictam obsidionem tendentes obuios habuit, qui erant occultè fideles regis, licet aduersæ partis. A quibus interrogatus vnde prodiret, quò tenderet, cur tam anhelus properaret, nesciens cælare, quod sciebat, hospitem suum & causam itineris indicauit. Qui stupefacti, seu metu, seu potius gaudio, versantes inter se quid agerent, quid periculi, quidque præmij, quid virtutis, quid laudis, quid fidelitatis inesset, si tam magnum hostem regis ferirent: occasionem illam non frustra sibi oblatam: maximam virtutè per maxima discrimina probari: incitatis alternatim animis, immisillis equis ad molendinum properabant. Sed peruenerunt antè votis quàm equis. Incepta est pugna, quæ diu dura fuit & dubia, quia virtute pares & numero congressi, hi pro laude, illi pro vita pugnant. Regis tamen fortuna vicit, & hostis ferocissimus non in acie sed in molendino peremptus turpiter iacuit. Felix nimium es, & multi semper nominis mola, ad quam trahit homines non tam tuum volubile officium, quàm fama, quæ & molendo pugnam illam narras, & narrando molis. Sic ille conuentus Procerum confusus, prociuctum soluit, sic ab obsidione infecto negotio recessit. Itaque res regis in altiore & feliciorem statum se quotidie promouebant: aduersariorum autem eius deorsum vergebant, & omne eorum incertum in turpem exitum desinebat. Cùm ergo cernerent nullum se habere successum, nec in armis, nec in electione regum; iterum se conuiciis armauerunt, & eum apud Apostolicum præter alia multa

Ecbert. Marchionis ambitus.

Nex in molendino.

Henricus ab amicorum occasu iterum Papa accusatur.

& nefanda criminati sunt, quòd reges christianissimos, quos ipsi non sine autoritate Apostolici creassent, ille ob crimen suum extorris à regno factus, occidisset, regnum sanguine vsurpasset, igne, præda, ferro cuncta vastasset, & tyrannidem suam aduersus Ecclesiam & regnum omnibus modis exercuisset. Ad quorum criminationem Apostolicus eum iterum banno, vt ipsi iactabant, illigauit. Sed non magni ponderis ille bannus habebatur, eo quòd non rationis sed arbitrij, non amoris sed odij esse videretur. Cernens autem rex Apostolicum ad hoc tendere, vt se regno priuaret, nec alia sua obcedientia contentum, nisi vt regno renuntiaret, ex obcedentia in rebellionem, ex humilitate in tumorem relabi coactus, hoc Apostolico facere parabat, quod Apostolicus sibi facere intenderat. Cessa obsecro, Rex gloriose, cessa ab hoc molimine, vt Ecclesiasticum caput de suo culmine deiicias, & in reddenda iniuria te reum facias. Iniuriam pati felicitatis est, reddere criminis. Quærebat itaque rex causas & occasiones qualiter eum eiiceret, inuentumque est eum Rom. sedem olim abiuratam infedis: quam idcirco abiurauerit, quia ad eam dum archidiaconus esset, adhuc viuente domino suo per ambitionem aspirare voluerit. Vtrum hæc vera sint an falsa, parum comperi: alij asserabant, alij figmentum esse dicebant: vtrisque Roma fuit in argumentum: his, quòd Roma mundi domina nunquam pateretur tale nefas: illis, quòd ea cupiditatis ancilla facilè permetteret ob precium omne nefas. Mihi autem in medio res relinquenda est, cum incerta nec possim defendere, nec ausim affirmare. Igitur cum exercitu Romam pergebat, proterens in via quicquid obstabat, oppida fregit, tumida pressit, ardua curuauit, factiones dissipauit, in cuius aduentu Roma persuasa, quæ debuerat honores, arma, tanquam Pœnus Hannibal Alpes transcendisset, parabat, & regi suo velut hosti portas præcludebat. Vnde rex iusta commotus indignatione, urbem obsidione (qua res postulabat) occlusit, & qui sibi aditum, illis exitum negauit. Missi circumquaque qui castella frangerent, villas euerterent, bona diriperent: prouinciæque nocuit foris, quod Roma seclauferat intus. Foris bella, intus metus erat, vndique machinæ surgebant: hinc murum aries pulsabat, inde miles scalis ascendere parabat. Contrà qui in vrbe erant, tela, saxa, præustas sudes, ignemque iactabant, interdum egressi, comminus committebant, vtrinque fortiter pugnatum est: hos causa, illos periculum fortes fecit. Quadam die cum exercitus vterque pugna æstuque fessus, circa meridiem sopori se dedisset, nec speculator (vt fortuna voluit) vigilaret, vnus ex scutariis propius ad murum, vt pila legeret, accessit. Cumque erectis & intentis auribus explorasset, intus neminem adesse (nam murum & propugnacula vacua cernebat) adiutus & animi confidentia, & corporis

Inde iterata dira.

Talio.

Roma cupiditatis ancilla.

Henrici expeditio in Papam.

Obsidio Romæ.

Vide historiam de Viperio Grosens.

poris leuitate, manibus & pedibus sursum enitebatur, donec tandem muri summitatem apprehendit. Tum verò cum iactatis circumquaq; oculis neminem videret, inter spem & metum positus, toto corporis motu fociis innuebat, vixq; se à clamore, cum tardius innuentem at-
 tenderent, abstinerebat. Qui raptis armis & scalis properantes, citius-
 que (vt aiunt) dicto murum superantes, captam urbem serò defen-
 dentes interficiunt, capiunt, fugant. Dedignabatur iam rex reclusum
 portarum aditum, vbi & sequens à præeunte tardaretur, & præcedens
 à sequente premeretur: sed in vltionem temerariæ præclusionis ius-
 sit, vt fracto muro, tam latum sibi ingressum panderent, quò totus
 exercitus æquato iunctoq; latere se simul immergeret. Igitur vbique
 mors, vbique luctus erat. Roma contremuit, dum impulsa turrium
 altitudo corruit. Fugit Apostolicus, & qui omnes in periculum im-
 pulerat, omnes in periculo deseruit. Tandem Romam præsumptio-
 nis suæ pœnituit, & quæ prius meruisse poterat, vt à Rege donis ho-
 noraretur, nunc ingenti pecunia apud regem vix obtinuit, ne tota sub-
 uerteretur. Mox sedatis omnibus, Rex causam cur venisset, in publi-
 cum protulit, quod de Apostolico crimen accepisset, retulit: multis
 hoc ita factum confessis, Clementem Papam ad electionem omni-
 um instituit: à quo ipse communi omnium fauore consecratus Im-
 perator, & patricius factus, Romæ se per aliquod tempus, dum omnia
 in solidam reformaret concordiam, continuit. Nec prætereundum,
 quod & relatio fidelium personarum in Teutonicas oras diffamauit,
 & ipsa Roma asserit. Imperator consueuerat quoddam oratorium o-
 rationis causa frequentare, & nullum diem, quin veniret, prætermi-
 ttere. Elegerat autem sibi in eodem auditorio locum orationi fami-
 liarem, vbi tanto intentius, quanto secretius orationi vacaret. Hanc
 eius cōsuetudinem dum quidam profanæ mentis attenderet, seu pro-
 pria seu potius aliena instimulatus nequitia, grande saxum super tra-
 bem ad feriendum desuper caput Imperatoris posuit, sublataq; de la-
 queari tabula, quæ caput Imperatoris recta despiciebat, mittendo pon-
 deri foramen aperuit, demisso fune sæpe explorans, ne saxum in ca-
 dendo falleret. Postquam satis exploratum est, minister doli sursum
 in nocte scandens, desuper obseruabat, dum Imperator staret ad oran-
 dum in loco quo consueuerat. Tamen ille auidus alieni exitij, sed ne-
 scius sui, cum pondus in caput Imperatoris libraret (Imperator au-
 tem parum se de loco mouerat) cum pondere infelix ipse pondus ille-
 so Imperatore cecidit. Per totam Romam citò res innotuit, & plebs,
 quæ non facilè sedari potest, dum mota fuerit, inuito Imperatore, se-
 mianime corpus per rupes per saxa tractum, in frustra discerpit. Tum
 verò cuncti rem signo non euentui assignantes, fide & animis Impe-
 ratori deuinctiores facti sunt: & inimicum consilium non solum illi
 fideles firmavit, sed & multos ex inimicis fideles fecit: Sicq; dum no-
 cere studuit, profuit. Denique Imperator omnibus Romæ composi-

Roma ex-
pugnatur.

Papa fugat.

Exanctora-
tio.

Henric Im-
per. & patri-
cius reuolu-
tatur.

Petitum fru-
stra insidij.

Regreditur
rebus compo-
sitis in Ger-
maniam.

tis, impositoque vrbi præsidio, ne ei fidem mutaret, nouæ dignitatis apicem gerens, in Teutonicum regnum reuersus est. Sed nulla fortuna longa est. Nam hi, quos Imperator Romæ præsidio imposuerat, ægritudine correpti, quam & locus & tempus intulerat (erat enim ætas) ne vno quidem superstite mortui sunt. Tunc Roma iugo præsidij sublato, compos arbitrij sui facta ad ingenium rediit, & resumptis aduersus Imperatorem armis, pulso Apostolico alium constituit. Nam ille prior Gregorius à vita discesserat. Quod vbi Imperatori compertum esset, iterum aduersus Romam exercitum promouit. Sed in Italiam veniens, cum legati à Roma pactum pacis ferentes occurrerent, & cum inimici moliminis fama sequeretur, relicto in Italia filio Conrado, iam tum regni sui hærede delignato, regressus est, scilicet qui se grassanti Mathildi, & pæne totam Italiam sibi vendicanti, opponeret, & regnum, quod futurum erat suum, de manu fœminæ tolleret. Quid facient inimici, cum insurgant in parentes ipsi filij? vnde securitatem sibi quis promittat, cum nec ab eo tutus sit, quem genuit? Cessent iam connubia: nemo sibi optet hæredem: hæres tuus erit hostis tuus. Nam non solum te domo tua prædiisque spoliat, sed & vita spoliare festinat. Filius Imperatoris, quem in Italia relictum à patre, & quam ob causam relictum diximus, à Mathilde persuasus, (quem enim astutia fœminea non subuertat, aut decipiat?) iunctus inimicis patris, coronam sibi imposuit, regnum inuasit, profanauit ius, & ordinem confudit, impugnauit naturam, quærebat patris sanguinem: Quia non nisi sanguine patris regnare potuisset. Quod vbi ad hostes Imperatoris currens fama pertulit, exultabant, plaudebant, cantabant, laudabant factum filij, præcipuè fœminam ducem facti. Mittebant properè legatos, qui stimulum animo noui regis adicerent, & adderent oleum camino, qui per se, sed contra se fidem & opem perpetuam iurarent. Quanquam dudum se tam filio quàm patri nunquàm obtemperaturos coniurassent. Imperator autem ad hanc famam tametsi intus doluit, in grauitate tamen sua se foris tenuit: & non suam sed filij fortunam conquestus est. Cum autem eum ab incepto reuocare non posset, non tam suam iniuriam, quàm exemplum iniuriæ per vltionem tollere quærens, filium exhæredare, & fratrem eius Henricum adhuc puerum in regnum promouere cogitabat. Igitur multis procerum conuentibus habitis, Imperator super filio suo Conrado cõquestus est: Quia additus hostibus, regnum inuasisset, & quòd patrem nõ solum regno sed & vita priuare conaretur: Iniuriam suam publicam esse debere, vel si nullum ea moueret, saltem hoc Reipub. causa præstarent, vt per vim neminem & scelus regnare paterentur: Transferrent potius electionem in minorem filium suum, quam iure maior amisisset. Plæriq; contra nitebantur, magis vtentes ingenio quàm iusto & vero. Multi autem publico bono fauentes, sententiæ votoque Imperatoris concordabant. Tandem omnibus in vnam sententiam

Præsidij Romani inter necio, inde que noui motum.

Conradus Henrici F. Mathildis.

Exclamatio in liberorũ impietate.

Conradus bellio.

Affecta.

Henricus alter Henrici F.

sententiam coëuntibus, & concordia favore approbantibus, Imperator minorem filium, in uasore prius ex decreto curiæ diiudicato, heredem regni sui constituit: à quo, ne & ipse abiret in viam fratris sui, iusiurandum accepit, videlicet ne vnquam se vel de regno, vel de prædiis patris eo viuente (nisi fortè ex consensu ipsius) intromitteret. Iam tum murmur & metus erat, inter duos fratres intestina bella fore, magnâq; regni cladem futuram. Sed qui omnia dispensat, hunc metum letho maioris filij sustulit, & vt regnum in vnâ concordiam redire posset, occasionem dedit. Quibus ita transactis, hostes Imperatoris detruncato toties capite nō habentes cui adhærerent, pactione subacti, quod optimum erat, in pacem bella, in domesticam securitatem castra conuerterunt. Igitur vt vbique pax & tranquillitas esset, conuocatis ad curiam primatibus, pacem per totum regnum sub iuramento firmari fecit. Et ad inhibenda mala quæ fiebant, grauem pœnam in transgressores decreuit. Quod quidem pacis decretum quantum miseris & bonis profuit, tantum peruersis & potentibus nocuit: Illis copiam, istis egestatem & famem intulit. Nam qui in milites bona sua detraxerant, vt multo milite stipati procederent, & aliis armorum copia longè præstarent, hi dum sibi licentia rapinarum erepta est (quod pace illorum dictum sit) egestate laborabant, cellaria eorum penuria & fames possidebat. Qui nuper spumeo ferebatur equo, contentus esse cœpit vel rustico iumento. Qui nuper non aliam vestem quærebat, nisi quæ rubeo murice tincta arderet, bene secum actum aiebat, si nunc vestem quam natura suo colore tinxisset, haberet. Gaudebat aurum non se iam in luto calcari, dum ferreis calcaribus inopia cogerebatur uti. Denique quicquid vanitatis quicquid superfluitatis corrupti morès intulerant, totum penuria magistra refecabat. Oppida in ripis posita, quibus præda nauium victum præbebat, nauta securus, esuriens oppiduli præside, præteribat. Mira res, nec minus ridicula. Alij iniurias suas iniuriis vindicant, Imperator suas pace vindicabat. Cùm autem domini cum satellitibus suis per aliquot annos hac lege stringerentur anxij, quòd non liceret eis vti libertate peruersitatis suæ, iterum aduersus Imperatorem murmur mouebant, iterum super eius factis sinistram rumorem seminabant. Quid illud (rogo) est, quod admisit? Nempe hoc erat, quòd scelera prohibebat, quòd pacem & iusticiam reuocabat, quòd iam latro viam non obsedit, quòd sylua suas insidias non occultauit, quòd nautis mercatoribusque liberum erat suam ire viam, quòd vetitis rapinis raptor esuriebat. Cur, obsecro, vobis non aliunde nisi ex rapto viuere placet? Reddite agris, quos ex agro depulistis armis: coæquate numerum satellitum ad mensuram facultatum, recolligite prædia vestra, quæ stultè sparsistis, vt multos armatos haberetis, & redundabunt omnibus bonis horrea & cellaria vestra: Nec erit ampliùs necesse aliena tollere, cùm quilibet ex proprio possit abundare. Sic fit, vt nec Impera-

*Styrogatur
Conrado
exheredi.*

*Pax à Conrado
morte
edicto sanc-
cita.*

*Eadem bel-
lariorib' in-
commoda.*

*Apologia
pro Imp.*

tor crimine denotetur, nec bellum in regno moueatur. Sic fit, vt & corpori satisfacere habeatis, & animas vestras (quod fœliciffimū est) saluetis. Sed nihil ago, a sinum ad lyram voco: Consuetudo mala aut nunquam aut vix tollitur. Igitur assueti rapinis, vt occasionem rependendæ consuetudinis inuenirent, mouendis iterum bellis animum intendebant, iterū æmulum Imperatoris reperire quærebant. Ad quam rem filium eius maximè idoneum existimabant. Itaque vt suggestioni locum inuenirent, quæ prima decipiendi lenocinia erant, frequenter eum venatum secum abducebant, conuiuiorum illecebris inescabant, iocis in dissolutionem animi mulcebant, & ad pleraque facienda, quæ adolefcentia suadet, secum trahebant. Deniq; vt fit inter adolefcentes, quodam sodalitatis glutino vincti sunt, vt etiam fidem dextramque mutuis sacramentis darent. Cùm ergo eum multis dolis irritum decipi posse considerarent, quodam die inter alia tanquam ex obliquo patrem eius in mentionem adducebant: se mirari, quòd tam durum patrem pati posset: nihil eum à seruo differre, cùm omnia quæ serui sunt, toleraret; patrem eius senem esse, & moderandis regni habentis inualidum: Si inuestituram regni vsque ad obitum eius differret, haud dubium quin alter illud sibi præriperet: illum multos fautores habiturum propter inuidiam & odium patris sui: se autē omnium vota in se transferre, si non cunctaretur suscepti regni gubernacula possidere, maximè cùm patrem eius excommunicatum & Ecclesia dudum reiecerit, & proceres regni reprobauerint. Nec sibi obseruandum, quod incautè iurauerit, imò tum demum se sanctificasse, si iuramentum excommunicato iuratum irritum faceret. Pater verò de filio nihil mali suspicatus, familiaritatē eius cum maioribus regni probauit, sperās eos sibi postmodum tanto fidelius & validius auxilium ad obtinendum regnum laturos, quanto prius inuicem in amore magis coaluissent. Quid multa? statim illectus & abstractus à concupiscentia, malignæ suggestioni (vt semper seductilis est adolefcentia) nec voto defuit nec facto. Igitur filius Imperatoris obseruans tempus recedendi à patre, quando id maximo patris incommodo fieret, eundem illum cum exercitu contra quosdam Saxonum rebelles, qui per legatos obuiam Imperatori missos pactioni insistebant, repentè abstractis ab eo multis, deseruit, procul dubio deserendus ab iis, qui sibi, vt desertor fieret, persuaserunt. Missis Imperator post eum legatis, tam lacrymis quàm mandatis reuocauit, obtestans eum, ne senem patrem contristaret: imò ne patrem omnium offenderet, ne se sputis hominum exponeret, ne se fabulam mundo faceret. Insuper meminisset, qua se sibi cautione obligasset: hostes esse non amicos, insidiatores non consultores, qui sibi talia suggestissent. Ille prorsus abnuuit, & se non vlterius secum partem habiturum, quia excommunicatus esset, asseruit. Ita sub specie causæ DEI suam causam egit. Illico Bauariam, Sueuiam, Saxoniam percurrit, proceres conuenit, attraxit omnes (vt

*Auctores nos
sus sumunt.*

Henricus F.

*δὲ λυτὰ
corruptela.*

O flagitiū.

*Henrici F.
fuga & de-
fectio.*

*Religio sceleris
præter-
itam.*

sunt ingenia nouarum rerum cupida) & subintravit in regiam potestatem, tanquam sepeliisset patrem. Mox castellum Norinberch ^{Norinberga.} mi-nax obsedit, vbi quanta virtute pugnatum sit, clades vtriusque partis argumento fuit. Sed obsessis quanto minus spei, tanto plus animi inerat: & nisi Imperator sceleri parcens; castellum tradere præcepisset, adhuc ibi cassa obsidione laboraret, excepto si sola fames, quæ cuncta expugnat, illud non expugnaret. Ecce quanta pietas patris! Reddidit contra filij factum paternitatis affectum: non attendit iniuriam sed naturam: maluit oppidum tradi, quàm filij discrimine liberari: maluit eius iniurias tolerare, quàm vindicare. Igitur oppidani oblata qualem vellent pactione, oppidum tradiderunt: dimisso ^{Ratisbona.} que exercitu, rex Ratisbonam se contulit, vt eam, dum adhuc ancipiti penderet animo, stabilem sibi fixaque fide immobilem faceret. Quod vbi comperit Imperator (sedit enim tunc in vrbe Wirtziburgensi) reputans filium vel in itinere vel in vrbe comprehendi posse, tam præcipiti tamque tacito cursu vestigia eius sequebatur, vt iter eius non antè, donec modica turba suorum, transito Danubio, ad ^{Henrici F. fuga bellis apparet.} urbem immixtis equis ruerent, præsciretur. Obstupefactus filius ad tam subitam & inopinatam rem, ex vrbe profugit. Cur fugis non fugiendum? cur fugis patrem tuum? sequitur te, non persequitur: sequitur, inquam, non vt hostis, sed vt pater: non vt perdat, sed vt seruet: sequitur vt turbatam ex te Rempublicam in quietum statum restituat, & tuis rebus in futurum prospiciat. Missis illico rex nunciis per Bauariam & Sueuiam, sparsum exercitum recolligit: Quæres Imperatorem coëgit, vt & ipse exercitum cogeret. Igitur exercitus vterque ad fluuium, cui Regino nomen, se sibi opposuit: hinc ^{Regino fluminis.} pater, inde filius: hinc pietas, inde furor consedit. Cumque potentiores vtriusque partis, tanquam tanti dissidij mediatores conuenirent, qui ex parte Imperatoris erant, persuasibilibus illecti verbis, & multis magnisque pollicitationibus attracti, erga Imperatorem in fide frigebant: & nisi domesticam fraudem præsensisset, solus cum paucis periculo relictus esset. Igitur quod faciendum fuit, sceleri ^{Henrici patris ob suorum defectiones fuga.} fortunæque cedendum putauit, & ad similitudinem Dauid, ne filius parricida fieret, fugit. Quàm mirabiliter gratia DEI operatur? quàm euidenti signo nos docet, si doceri vellemus, si cæcum cor non haberemus? Cogitans Imperator, quòd inimici sui via, qua venerat, persequerentur eum, ad Ducem Bohemiam diuertit, ^{Dux Boemia.} qui quamuis nuper eum in arcto non bene reliquisset, cum magno tamen honore suscepit, & vsq; in Saxoniam deduxit: vbi quamuis infestos & fortes inimicos haberet, per eos tamen, & ab eis vsque ad Rhenum honorificè deductus est. Vnde hoc? nisi quòd manus Domini erat cum eo, & inuisibilem ducem habebat, qui eum securum per tela, per hostes ducebat? Hoc miraculo monitus es, ô fili Imperatoris, si mo-

*Conuentus
Imperij Mo-
gunt.*

*Fraudulen-
ta machi-
natio.*

*Henrici F.
simulacrum
obsequium.*

Dolus.

*Ἐδίζημένοι
τὰ γὰρ μό-
λις παρὰ γί-
νεται, τὰ δὲ
καὶ καὶ μὴ
δίζημένοι.*

neri posses, vt disceres venerari patrem tuum, non persequi, quem ve-
nerati sunt, cū in manus eorum venisset, etiam inimici. Sed durius
moneberis, cū ex hac tam leni admonitione non corrigaris. Cū
autem Imperatoris fuga cognita esset, euentus ille multos ab eo sedu-
xit, multūq; rebus filij sui accedere, suis autem decedere fecit. Con-
tinuò rex vt fauentem sibi fortunam vrgeret, curiam Moguntinam
ad natalem Domini indixit, inuitauit proceres, accersuit multos, vt
cunctis innotesceret, quia dominus rerū esse vellet. Ad quam curiam
etiam Imperator, conuocatis necessariis suis, venire disposuit, volens
in ratione ponere, rectè ne secum an secus actum esset. Quod cū a-
gnouissent aduersarij eius, metuentes sibi & causæ suæ, si veniret ille,
tā armatus multitudine, quàm ratione, hanc fraudē regi suggerebant,
vt obuius patri sumpto valde pœnitentis vultu culpā fateretur, & gra-
tiam expeteret: dolere se, quòd malignæ suggestioni consensisset, pa-
ratum se ad omnem satisfactionem, dum gratiam inueniret. Et si sic
occasionem fraudis inuenire posset, vteretur illa: Sin autem, fraus ipsa
pro fide, simulatio teneretur pro veritate. Hac instructus arte cū ve-
nisset ad patrem, pater credulus verbis & lachrymis filij, irruit super
collum eius, flens & deosculans eum, gauisus instar illius Euangelici
patris, reuixisse filium, qui mortuus erat, & inuentum, qui perierat.
Quid multa? cōdonauit filio tam pœnam quàm culpam: & hoc fuit
illi iniuriam filij vindicasse, paterna lenitate filium corripuisse, iuxta
illud Comici: Pro magno peccato filij, paululum supplicij satis est pa-
tri. Post hæc patrem sicut ficta pœnitudine, sic & consilio fefellit, sug-
gerens ei, quemadmodum sibi suggestū fuerat, vt dimissa tanta mul-
titudine, ad curiam ambo mediocri copia venirent: nihil esse, cū
ipsi coiissent in concordiam, quod illi resisteret: vastari omnia, si per-
gerent ea copia. Placuit consilium patri: bonum quidem, si fraudu-
lentum non fuisset. Dimissāq; multitudine, non plus quàm trecentis
viris ad curiā filio comite pergebat. Ventū est ad nocturnā mansionē:
ibi se filius obsequio patris totū impendebat, ibi se pater cum filio mi-
rum in modum per totam illam noctem oblectabat, colloquebatur,
colludebat, amplexabatur, osculabatur, auidus recompensare da-
mnū oblectationis diu intermissæ: sed nescius illam oblectationis no-
ctem vltimam esse. Mirum, fraudem vimq; tam ordinatam fortunam
habuisse. Postera namq; die cū appropinquarent Moguntia, venit
nuncius subornatus qui diceret, Bauaros & Sueuos cum ingenti mul-
titudine Moguntiam venisse. Tunc filius suggestit Imperatori, non
esse tutum venire in medios hostes, nisi prætentatis eorum animis: au-
daciam hominum nullis regi frenis: diuerneret potius ad castellum,
quod iuxta erat, dum ipse conueniret eos, & à sententia incepti dedu-
ceret, & ad eum ob requirendam eius gratiam, secum adduceret. Fe-
cit Imperator vti filius suggererat, diuertit ad castellum, non cernens
laqueum doli, quem texerat pulchra species mendacis fidei. Cū au-
tem

tem Imperator cum paucis intrasset, occlusa porta, fidelibus eius aditus negabatur, detecta; fraude, qui receptus est vt Dominus, tentus est ibi vt captiuus. Itaque appositis patri custodibus, cum hoc fraudis triumpho ad Moguntinam curiam reuersus filius, tanquam rem virtutis egisset, cum magna iactantia retulit, quo ingenio patrem comprehendisset. Tum verò curia plausu læticiaque resonabat: & nefas iusticiæ fraudem virtuti ascribebant. Statim misso legato, patri mandauit, vt si vitam seruare vellet, absque mora sibi crucem, coronam & lanceam, cæteraque regalia transmitteret: & munitiones, quas firmissimas tenebat, in manum eius transferret. Nec ille cunctabatur omnia quæ iussus est facere, nec imperium pluris habebat quam se. Sed non in hoc satis fecisse videbatur, nisi & ipse coram veniret, & in conspectu omnium imperio renunciaret. Venit ergo non suæ potestatis, sed in comprehensione adductus: Solus coram eis, qui dudum coram se steterant, stetit: nec orationis libertatem habens, vt captiui fortuna postulabat, loquebatur. Inquisitus de spontanea Imperij renunciatione, non quod voluntas habuit, sed quod necessitas coëgit, respondit: se videlicet Imperio renunciare, non vi coactum sed propria voluntate inductum, sibi iam defecisse vires ad moderandas regni habenas, non se eius iam cupiditate teneri, quod longo vsu didicisset, habere plus molestiæ quam gloriæ: tempus esse, vt honore cum onere deposito, prouideret animæ suæ: tantum filius caueret, ne quid tale faceret in se, quod indignum esset, & illum facere & se pati. Multos & oratio Imperatoris & fortuna ad gemitus & lachrymas commouit: filium autem ad miserationem nec ipsa natura mouere potuit. Et cum caderet ad pedes filij, orans, vt recogitaret in se saltem ius naturæ, nec vultum nec animum ad patrem reflexit: Cum ipse potius ad patris pedes aduolui debuisset, eo quòd illi regnum (cuius hæres ab ipso designatus fuerat) impatiens moræ, præripuisset. Præterea veniam precabatur ab omnibus, quos vnquam iniuste læsisset: Sed & pedibus Apostolici legati aduoluitur, orans & obsecrans, vt se à banno solueret, & communioni Ecclesiæ redderet. Laici misericordia moti, veniam dabant: Legatus autem domini Apostolici absolutionem negabat, asserens non hoc suæ potestatis esse: oportere ab ipso Apostolico absolutionis gratiam eum expectare. Quid multa? abrenunciata Imperiali dignitate priuatus discessit, & ad quãdam ciuitatem, quam filius victui illius permiserat, recessit. Quàm impotens potentia mundi, quàm instabilis! Sed nec potentia dicenda est, quæ ad omnia quæ vult efficax non est, & quam qui assequitur, amittere potest. His ita transactis, finitaque curia, rex superiores Rheni regiones & vrbes pertransiit, & vt res postulabat, hos beneficio, illos iniuria sibi subiecit. Cum autem intrasset Alsatiam, ibi fortuna eius aliquantulum hæsit, ibi pugnam tam infelici euentu, quàm impruden-

Henric. pater ex Imp. captiuus.

Spoliatur insignibus & fortunis.

Abdicat se imperio.

O ἄσπετος & ferreum filij pectus.

Legatus Pape durior Lasci.

Exclamatio.

Henrici P. imperium.

Clades & fuga à seditione Ruffachana.

ti gessit incepto. Nam cùm in villa Ruffach, quæ multitudine præualet & armis, satellites eius superbè grassarentur, frequentia ciuium iniuriam prohibebat: nec enim dum iniuria modum excederet, patiens esse poterat. Audito tumultu, rex properabat, non vt iniuriam prohiberet, sed iuuaret, non vt pugnam sedaret, sed amplius commoueret. Quæ res totius villæ turbam exciuit: ruit irreuocabile vulgus, fœmina cum viro, seruus cum domino, ignauus cum forti: & vt plerunque fit, animum iniuria ministravit. Incepta pugna, incepta est fuga: Nam qui regiæ partis erant, cùm viderent impetum furentis turbæ, & rem in arcto sitâ, considerantes in virtute sua cladem, in sola fuga salutem, qui poterant fuga vitam seruabant. O infelicem euentum, ô dedecus regni: fugiente rege, regalia insignia vulgi præda facta sunt. Resipiscet tandem rex bone, resipisce, & supernam iram in hac sorte tua recognosce. Iudicium iræ DEI est, vt fugeres, qui patrem fugasti: & insignia perderes, quæ patri abstulisti. Sed his postea receptis, interueniente pacto pacis & gratia veniæ, regem sententiam mutare fecit altum vulnus iniuriæ, vt maiori robore collecto, villam incendio prædâque vastaret, & in homines loci illius indiscreta cæde sæuiret. Sed quod in se fortuna tantum ausa est, ex patris consilio prodisse suspicatus, nouas iniuriarum cogitationes in eum cogitare cœpit: & ne sibi esset obstaculi materia, vel ad comprehensorem eius, vel ad expulsionem animum intendit. Itaque Leodij, vbi eum fidem & fortunæ suæ receptaculum inuenisse audierat, Pascha sibi celebrandum statuit, vt & ipsum, si fieri posset, comprehenderet, & ab Episcopo, qui sui honoris æmulum recepisset, iniuriam expostularet. Cumq; pater audisset, quod filius Leodij Pascha celebrandum statuisset, legationem ad eum in hunc modum direxit: Si interrogem te, fili dulcissime, traditio hominum an mandatum DEI præstantius, magisq; tenendum sit, respondebis, nisi à vero deductus sis, similem esse iumentis, qui cœlestia terrenis, humanis diuina non præferat. Cur ergo magis audis eos, qui tibi suggerunt, persequere patrem tuum, quàm verbum ipsius DEI, honora patrem tuum? Isti te decipiunt, non instruunt: Isti honori tuo non prouident, sed inuident: Isti sub specie fidei, perfidiæ laqueos nectunt: non aliter peruenire potuerunt ad destructionem honoris tui, nisi per destructionem nostri. Fuerit sanè, vt peccatis meis exigentibus (quæ sententia aduersariorum meorum est) abiecerit me Deus, ne regnum: at tamen tuum non erat, in abiectioem meam operam dedisse, & regnū quod tibi paraueram, mihi præripuisse. Barbara regna tam inhumanū facinus damnant ac deuouent: ipsi pagani abhorrent, & qui Deum nesciunt, quid in diligendis hominibus naturæ debeant, recognoscunt. Sed quid mirum, si maligna surreptio seductilem & immaturam ætatem decepit, cùm etiam senes & fixum animi statum ad malum mala consilia nonnunquam inflectant? Fortuna mea alieni potius,

Candor.

tius, quàm tui sceleris est: Nam tu in manibus suadentium eras, non ille in tuis. Si autem iniuriam addideris, non iam excusari poteris, cum & factam crimen esse scias, & infectam nõ facere queas. Audiui enim, quòd Pascha Leodij celebrandum decreueris: Quo in loco fides & pietas Episcopi me recepit, cum non esset, qui vel beneficiorum nostrorum recordaretur, vel fortunæ compateretur: cuius profectò beneficiis in me te decet regia liberalitate respondere: tantoq; certior de eius fide poteris esse, quanto fidelius erga nos probatur egisse. Hic, nisi te fortè domo receperit, me secum in festiuitate paschali retinendum decreuit. At dicis, dignum & conueniens esse, vt ea festiuitas nos iungat, potius quàm diuidat: te velle, te cupere, vt ibi tecum agam dies paschalis læticiæ: quod quidem & ego admodum cuperem, si non esset, quod timerem. Neque enim non possum non timere eos, quos mihi vitam permisisse, pœnitet, dum in manibus eorum mors & vita fuisset. Omnia mihi suspecta sunt, omnia timenda sunt, maximè in turba, vbi tanto difficilior est periculi cautio, quanto maior sceleris occasio. Inde est, quòd ex medio eorum, qui me oderunt, longè recessi, & in extremis regni tui finibus me contraxi: vt vel secessu loci tutus sim, vel si fortuna mea postulauerit extraneam humanitatem expetere, citius regno tuo cedere possim. Precor ergo vt causâ patris tui paschalem curiam alibi disponas, & in domo eius, qui me humanitatis gratia recepit, cum non liceat Imperatorem, saltem hospitem esse sinas, ne vel in meum ludibrium, vel in tuum opprobrium narretur, quòd in solennitate dominicæ resurrectionis incerta hospitâ fortuna mea quærere cogatur. Si feceris quod postulo, maximas grates habeo: Sin autem, malo villicus esse in externis regnis, quàm ludibrio haberi in regnis quondam meis. Hanc legationem patris aure surda audiuit filius, nec à sententia sua deduci potuit. Quamobrem cum iam instante pascha pater recedere vellet, Episcopus & Henricus Dux (qui & ipse ab Episcopo fuerat inuitatus) eum recedere prohibebât: Non se posse pati, vt in tâta festiuitate è tectis hominum syluas peteret latebrasque ferarum: Illum quidem absque causa destitutum Imperio, sed non amicorum obsequio: si pace frui permitterentur, nihil se magis quàm pacem velle: sin autem res armis agenda sit, arma sibi non defore. Ille verò ne eis materia cladis esset, cedere quàm manere vtilius asserens, tandem eis cum importunius instarent, consensit, & vt postulabant mansit. Iamque multus equitatus faciem regis longè præcedens ad pontem fluuij, qui vocatur Mosa, venerat, & alterius ripæ crepidinem filius prædicti ducis cum paucis occupat. Nam turbam armatorum non longè per opportuna loca in insidiis locauerat. Qui vt pugnam prouocaret, nunc equum in rectam cursus lineam immisit, nunc in orbem flexit & reflexit, & si pares numero configere secum auderent, inquisiuit. Nec mora transierunt ad eos totidem ex parte regis, mixti que inter se vario reflexu, nunc pugnam in-

*Animus
gratus.*

*Henricus P.
impietas.*

*Leodiciensis &
Henrici Limburg.
fides.*

*Henri Limburg.
F. ad
pugnam se
comparat.*

*Eiusdem
fugam.*

ferebant, nunc fugam agitabant. Interim vnus & alter transito ponte sociorum numerum latenter auxit, & rupto certaminis pacto, ex æquali inæqualem fecit. Quod videns filius ducis terga cum suis vertit, non tam vt fugeret, quàm vt falleret: nec tam vt fugiens periculum vitaret, quàm vt sequentes in periculum deduceret. Hi autem qui ex aduersa ripa erant, visa fuga, præcipiti cursu pontem transeuntes fugientes persequebantur, ignari futuræ sortis & fraudis, quæ latebat. Postquam enim ventum est ad locum, vbi dispositæ fuerant insidiæ, exurgentes de insidiis, impetu magno in persequentes ferebantur. Il-

Victoria.

li autem inopino territi periculo metuque turbante, nil rationis in armis habentes, in fugam se retorserunt. Sed quid profuit auertisse pectora, & vulneribus terga dedisse? Itaque multi capti, multi truncati, multi occisi sunt: victorque cruentus non alium modum sceleris habebat, nisi quem fastidium faciebat. Ad pontem verò vbi fugax multitudo se coarctauerat, tanto plus sceleris impia manus peregit, quanto minus constipata turba se mouere potuit. Sed multo plures fluuius absorbuit, quàm ensis hausit. Nam cum hostis à tergo premeret, impellente metu se in fluuium præcipitabant, & attoniti confusi que de morte in mortem ruebant. Erat ibi cernere & aliam miseriam vel maximam, cum pons multitudine prægrauatus repente corruit, & fluuius homines equosque pariter inuoluit. Nulli locus erat euadendi: nulli profuit ingenium natandi. Nam aut armorum pondere aut in hærentium connexionem fatigatus, in profundum trahebatur. Quod malum vt scelestius esset, in ipsa die parasceue contigit, creuitque magnitudo sceleris ex reuerentia temporis. His ita trans-

Colonia.

ætis, rex iter Coloniam conuertit. Sed cum illa quoque aditum sibi præclusisset, in villa, quæ dicitur Bonna, dominica tantum Paschæ peracta, Moguntiam festinus rediit. Et sparsis vbique legatis, querimoniam ad proceres in hunc modum direxit: Si per inuasionem regnum occupassem, tamen resistentes potestati nostræ retunderem, in quantum possem. Nunc autem cum in sumpta regni dignitate vestris paruerim præceptis, ausus est quispiam impunè in publicam contumeliam regnum & nos armis vexare. Cum enim Leodium ituri, vbi nobis curia paschalis habenda fuerat, ad fluuium Mosam venissemus, Episcopus Leodiensis & Dux Henricus, de quorum fide & obsequio deuotione multum præsumebamus, nobis latenter insidias posuerunt, & nostros inscios & ad pugnam imparatos cædebant, capiebant, fugabant: Quæ & quanta clades ibi acciderit, tam pudet referre quàm inultum dimittere. Igitur constrictus & euentus asperitate & temporis articulo Coloniam diuertit. Quæ cum me recipere satis superbè refutaret, apud villam Bonnâ sanctum diem Paschæ vtcunque peregi. Cui vnquam regiæ personæ tanta contumelia facta est? Nec solum me petit hæc contumelia, vos despecti estis: isti præsumptores decreta vestra auctoritatem habere nolunt, sua tantum

*Henrici V.
ad ordines
Imperij que
rimonia.*

tum statuta firma esse volunt: denique in quos totum regni pondus se reclinat, haberi cupiunt; regem, quem constituis, destituere parant, ut nihil eorum quæ vos decernitis, ratum sit. Igitur hæc iniuria mea regni potius est, quam mea. Nam vnius capitis licet summi deiectio, reparabile regni damnum est. Principum autem cõculcatio, ruina regni est. An hæc impunè feremus? & ex ignobili patientia nostra magis tumebit eorũ superbia? Absit, ut qui dicimur inhonorati, dicamur & inulti: pauca dixisse sat est: desides animi prolixæ cohortationis stimulo opus habet: In strenuis causa magis ad incitamentũ facit quam verba. Quia igitur cõtra tam superbos hostes R. P. viribus utendũ est, expeditione vobis & rogando præcipimus & præcipiẽdo rogamus, cuius collectioni tempus Calẽdas Iulias, locum Wirtzburgensem urbẽ præfinimus. Cũ ergo audisset Henricus Dux & Colonienfes cum Leodienfibus, quod super se rex exercitum ducere vellet, arma parabant, copias colligebant, vrbes firmabant, & ad resistendum pari voto studioq; se accingebant. Sed & Imperatorẽ consiliis & precibus vrgebant, ut imperialem dignitatem, quam non ratione conuictus, sed vi ferroq; mortem intentante coactus dimisisset, resumeret, se sibi nec armis defore nec animis: multos illũ in breui fautores habiturum, quia multi multum abominarẽtur tam insolitum facinus & inhumanum. Quorum importunitati hac ille ratione reniti cœpit: Impossibile esse amissum imperium, armis repetere, quod possessum armis retinere nequiuisset: Illud sibi non esse tanti, ut multorum exitio recipiendum existimaret: Beatius sibi & tutius fore, ut priuatus, licet indignè deiectus, viueret. Sic vtrinq; data redditaq; ratione, cũ instare non desinerent, ne benignitatẽ circa se remoueret à se, nec ad integrũ consensit, nec abnuit, prouidusq; futuri, præcipites eorũ animos spe dubia suspendit. Igitur primò Coloniã, quæ primum impetum latura fuerat, vallo turribusq; muniebant, & congestis belli stipendiis, impositoq; præsidio periculũ suum fortibus animis expectabant. Sic & alias vrbes, quas inuadẽdas credebant, munitione, machinis & robore militum firmabant. Sed & edictum sub cõminatione crudeli vbiq; spargebant, ut aduersus exercitum in magna superbia super se venturum parati essent, & patriã, libertatem, vitamq; defenderent, nec sinerent vxores suas corruptionis ludibrio substerni, vel agros in alienos dominos distrahi. Iam rex Rhenum cum exercitu valido transferat, & primò Coloniã, quæ quasi caput inter alias vrbes eminebat, magno impetu inuasit, putans se sibi membra facilius subiicere posse, contrito tam valido capite. Sed res longè præter spem euenit. Nam cruenta repulsa retroacti, procul locatis castris urbem obsidione vallabant. Magis autem dixerim obsessores ab obsessis obsessos. Nam præreptis sibi nauibus, quæ per Rhenum descendentes exercitui commeatum portabant, premente fame quasi quadam obsidione constricti laborabant. Interim ut urbem ab obsidione liberarent, totius patrię robur vndique coibat. Sed Impera-

*Expeditis
indicta.*

*Apparatus
aduersario-
rum.*

*Henricus pa-
ter iubetur
imperium re-
petere.*

*Eius prudẽ-
tia & mo-
destia.*

*Colonia ope-
re munitur.*

*Obsidetur
ab Henrico F.*

*Henrici pa-
tris prudens
consilium.*

tor tam cruentum facinus detestatus, pugnam obnixè dissuadebat: cur eis tantus ardor pellendæ obsidionis inesset: quæ non nisi magna sui clade pelli posset: tollerent omnem sollicitudinè capiendæ vr̄bis, quæ & ex firmitate murorum & ex forti milite tutissima, & omni victus genere esset opulentissima, accedente & Rheni beneficio, qui per naues delicias, quas appeterent, inuito obsessore subministraret: sinerent potius eos in cladem suam furere, & inexpugnabilem vr̄bem, vnde vulnera tantùm cæsosq; reportarent, impugnare: sinerent eos latè vastare, dum ruris copia consumpta, esurire inciperent: sinerent eos grassari, dum equos viresq; labor eneruaret: fore vt victoria sibi paruo constaret, si paululum tolerat̄ia & opportunitate temporis vt̄i voluissent. Sic Imperatoris hortatu à pugna reuocati, hostiles tantùm excursus obseruabāt, & ignaros loci passim cædentes metum hosti, ne longius euagaretur, incutiebant. Omnia verò quæ prædixerat Imperator, eueniunt. Quoties enim tentabant portas infringere, ariete murum perrumpere, tormentis turres deiicere, infecto negotio, vulnera tantùm & funera ad castra reportabant. Sed nec vlt̄erius progredi latitante in insidiis hoste, præsumebant: homines & equi exhausti tam alimentorum penuria quàm laboris improbitate, viribus deficiebant. Nam agris in circuitu vastatis, nihil reperiiebant. Accessit his malis etiam morbus, quem fœtor castrorum (vt fieri solet) aere vitiat̄o concitauerat, qui non solum vulgus, sed ipsos principes aut aegritudine confecit, aut letho rapuit. Huiusmodi rerū aduersitate fatigati, quid facturi essent, ambigebant, quia volentes mori, occasionem pugne non inueniebant: aut si reditum pararent, certi quòd hostis à tergo premeret, exercitum suum fuga spargendum metuebant. Qua tempestate mentis dum fluctuarent, subito fama veniens, nubila tantæ perturbationis in serenum conuertit. Retulit enim, Imperatorem mortis debitum persoluisse. Ad quam famam primò hæsitabant. Sed cùm nuncius extremum munus, patris anulum videlicet & gladium, cum mandatis filio portans venisset, tanta læticia oborta est, vt voces gratulantium minimè sedari possent. Sed non minor luctus circa funus Imperatoris erat: proceres plangebant, vulgus lamentabatur, vbique gemitus, vbique planctus, vbique vox dolentium audiebatur: ad exequias illas viduæ, pupilli, denique totius patriæ pauperes conueniunt: deflent se orbatos patre, fundunt in corpus lacrymas, deosculantur largas manus, vix auellebantur ab amplexu extincti corporis, vix illud condendi copia dabatur. Sed nec tumulum deserebant, ibi vigiles lacrymis & orationibus vacabant, plangendo recitantes, & recitando plangentes, quam opera misericordiæ fecisset in se: quanquam mors eius plangenda non fuit, quam bona vita præcessit, qui fidem rectam, spem firmam, compunctionem cordis amaram in extremis suis tenuit, quem nec de pudendis admissis publicam agere confessionem puduit,

Mors.

Luctus funebris.

puduit, qui tota cordis auiditate dominici corporis cibum sumpsit. Fœlix es Imperator Henrice, qui tales excubias, tales intercessores tibi parasti, qui nũc multipliciter auctum de manu Domini recipis, quod in manus pauperum abscondisti: turbulentum regnum pro tranquillo, defectiuum pro æterno: terrenũ pro cœlesti mutasti. Nunc demum regnas, nunc diadema portas, quod tibi nec hæres tuus præripiat, nec aduersarius inuideat. Ergo continendæ sunt lacrymæ, si cõtineri possunt: huic tuæ fœlicitati debetur tripudium, nõ luctus; exultatio, non planctus; voces gratulantium, non dolentium. Post hunc rerum euentum hi qui cõtra regiam maiestatem bellum susceperant, mortua spe sua animis & viribus deficiebant, & quod in illo rerum articulo faciendum fuit, ad gratiam regis deditio, pecunia, quoque modo quifque poterat, recurrebant.

Rerũ commutatio.

Ecce habes de gestis, de expensis in pauperes, de fortuna, de obitu Imperatoris Henrici, quæ sicut non poterant absque lacrymis à me scribi, sic non poterunt absque lacrymis à te legi.

Epilogus.

F I N I S.

EPISTOLAE ALIQVOT

HENRICI III. CÆS. AVG. AD PON-

TIFICEM ROM. ET ALIOS

principes.

HENRICVS DEI GRATIA REX, ANNO-

ni, Colonienſi Archiepiſcopo, gratiam, salutem, dilectionem.

SI N maximis negotiis maximis maximorum opuse est consiliis, qui & facultatem habeant exterius, & voluntate non careant interius, vt rei, cui bene cupiunt, bene consulere & velint & possint. Quia in cuiuslibet rei profectu, nec facultas sine voluntate, nec voluntas sine facultate proderit. Quod vtrunque tu fidelissime, vt arbitramur, equaliter possides, vel vt verius dicamus, licet maximo tibi maxima nõ desit facultas, maior tamen adhuc maxima facultate (si te bene nouimus, si fidem tuam diligenter notauimus) in nostram & regni vtilitatem exuberat voluntas. De præteritis enim fideliter exhibitis in futuris crescit spes fidelius exhibendis. Tuæ autem dilectioni committimus ne spes nostra maior sit fide tua: quia de nullius regni principum vel Episcoporum fidelitate, quàm de tua, maiora speramus: Sicut hactenus non modò in præteritarum rerum exhibitione, verùm etiam in sperandarum promissione tua gauisi sumus. Adsit igitur hoc tempore opportuna tua cum facultate voluntas, quam non modò nostra, verùm & omnium Episcoporum fratrumq; tuorum, imò totius oppressæ Ecclesiæ exoptat necessitas.

Locus sententiosus.

Capitatio beneuolentia.

Adhærentia.

Non etiam hanc oppressionem ignoras, tantum vide ne oppressæ Ecclesie te subtrahas, sed regno & sacerdotio condoleas: Quo utroque sicut hucusque Ecclesia est exaltata, ita nunc heu humiliatur viduata. Nam unus dum utrumque sibi vendicauit, utrumque dissipauit, nec in vno profuit, qui in neutro prodesse voluit, nec potuit. Et ne diutius notati nomine te suspendamus, accipe quem dicimus, Hiltebrandum scilicet, Monachum habitu quidem, dictum Apostolicum, non pastoris cura sed inuasoris violentia Apostolicæ sedi præsentem, & de sede pacis catholice, pacis unitæ vincula dissipantem, ut tibi met in promptu est scire. Ut enim de pluribus pauca referamus, regnum ac sacerdotium Deo nesciente sibi vsurpauit, in quo piam Dei ordinationem contempsit, qui non in vno sed in duobus duo, id est, regnum & sacerdotium principaliter consistere voluit: sicut ipse Dominus Saluator in passione sua de duorum gladiatorum sufficientia typica intelligi innuit. Cui cum diceretur: Ecce Domine, duo gladij hic: respondit, satis est: significans hac sufficiente dualitate spiritualem & carnalem gladium in Ecclesia esse gerendum, quibus omne nociuum foret amputandum, videlicet sacerdotali ad obœdientiam regis pro Deo, regali verò gladio ad expellendos Christi inimicos exterius, & ad obœdientiam sacerdotij interius, omnem hominem docens fore castigandum: Ut ita de alia in aliam charitate tenderetur: dum nec regnum sacerdotij, nec sacerdotium regni honore priuaretur. Hanc Dei ordinationem qualiter Hildebrandica insania confuderit, tu ipse nosti, si scire voluisti. Nam nullum eius iudicio licet esse sacerdotem, nisi qui hoc à fastu suo emendicauit. Me quoque, quem Deus in regnum, non autem illum vocauit ad sacerdotium, quia me de Deo, & non de illo regnare velle vidit, quia ipse me regem non constituit, regno priuare studuit, minitans regnum animamque mihi tollere, quorum neutrum concessit. Hæc & iis similia cum sæpius in nostram, ut ipse nosti, contumeliam struxerit, non tamè adhuc sufficere credit, qui de die in diem noua exquisita confusionis genera nobis ingerit, ut in nostris nunciis nouiter argumentum dedit. Nam charta exponere non sufficit, qualiter eosdem nostros nuncios tractauerit, quam indignis modis affecterit, quam crudeliter eosdem incarcerationit, & carceratos nuditate, frigore, fame, siti ac plagis contriuerit, sicque demum ad exemplum per medium ciuitatis circumductos omnibus spectaculum præbere iusserit, ita ut eundem cum Decio tyranno insanire, & sanctos affare credas & dicas. Vnde ne pigeat, charissime, communi nostrum, scilicet meæ & cœpiscoporum tuorum petitioni satisfacere, ut in Pentecosten WORMATIAM venias, & ibi plura, quorum pauca docet chartula, cum cæteris audias principibus, & quid agendum sit, doceas: Rogatus per dilectionem cœpiscoporum, monitus per Ecclesie utilitatem, obligatus per vitæ nostræ & regni totius honorem.

Hiltebrandus Monachus Pseudopapa, augetur turbatum.

Duo Ecclesia gladij.

Papalia arroganti.

Cæsar à Deo, non Papa potestatem suam habet.

Minus in legatis.

HENRI-

HENRICVS DEI GRATIA REX VNIVERSAE

*sanctæ Rom. Ecclesiæ, Clero & populo, gratiam, salutem
& omne bonum.*

HÆc fides firma & inconcussa creditur, quæ semper & eadem & Fides.
præsenti & absenti seruetur, nec diuturna eius, cui debetur, absen-
tia, nec longi temporis tædio immutatur. Et de alia epistola: Exurgi-
te in eum fidelissimi, & primus in fide, sit primus in eius damnatione.
Non autem ut sanguinem eius effundatis, dicimus: quippe cum ma- De Hilde-
brando solis
decurbanda
loquitur.
ior sit sibi post damnationem poena vita quam mors. Sed ut eum, si
nolit descendere, cogatis, & alium communi omnium Episcoporum
& vestro consilio à vobis electum, in Apostolicam sedem recipi-
atis, qui quod iste in Ecclesia vulneravit, curare velit & possit.

HENRICVS NON VSVRPATIVE, SED

*pia Dei ordinatione Rex, Hildebrando non iam Aposto-
lico, sed falso Monacho.*

HANC talem pro confusione tua salutationem promeruisti, qui Causa im-
scriptionis.
nullum in Ecclesia ordinem prætermisisti, quem confusionis non
honoris, maledictionis non benedictionis, participem non feceris. Ut
enim de multis pauca & egregia loquamur: rectores sanctæ Ecclesiæ,
videlicet Archiepiscopos, Episcopos vel presbyteros non modò non Hildebran-
di tyrannia
in ordinem
Ecclesiasticum.
tangere, sicut Christos Domini, non timuisti, quin sicut seruos, ne-
scientes quid faciat Dominus eorum, sub pedibus tuis calcasti: in quo-
rum cõculcatione tibi fauorem ab ore vulgi comparasti, quos omnes
nihil scire, te autem solum omnia nosse iudicasti: qua utique scientia
non ad ædificationem sed ad destructionem uti studuisti: ut iure hoc
beatum Gregorium, cuius nomẽ tibi vendicasti, de te credamus pro-
phetasse dicentem sic: Ex affluentia subiectorum plerunque animus
prælati extollitur: existimat se plus omnibus nosse, cum se videt plus
omnibus posse. Et nos quidem hæc omnia sustinuimus, dum Apo-
stolicæ sedis honorem conseruare studuimus. Sed tu humilitatem
nostram timori fore intellexisti: ideoque in ipsam regiam potesta- In Casarem.
tem, nobis à Deo concessam, exurgere non timuisti, quam à no-
bis auferre ausus es minari: quasi nos à te regnum acceperimus:
quasi in tua & non DEI manu sit regnum vel imperium. Quia DO-
MINVS noster IESVS CHRISTVS nos ad regnum, te au- Gradus ad
solum Pa-
pale.
tem non vocauit ad sacerdotium. Tu enim his gradibus ascendi-
sti: scilicet astutia & fraude, quòdque monachica professio abo-
minatur, pecunia fauorem, fauore ferrum, ferro sedem pacis ad-
isti, & de sede pacis pacem turbasti, dum subditos in Prælatos
armaisti, dum Episcopos nostros à DEO vocatos, tu non vocatus
spernendos docuisti: dum laicis ministerium eorum super sacer-

Imperatorē à solo Deo iudicari debere.
 dotes vsurpasti, vt ipsi deponant vel condemnent, qui ipsos de manu Domini per impositionem manuum Episcoporum docendos acciperant. Me quoque licet indignus inter Christianos sum ad regnum vocatus, te teste, quem sanctorum patrum traditio soli Deo iudicandum docuit, nec pro aliquo crimine, nisi à fide (quod absit) exorbitauerim, deponendum asseruit: cum etiam Iulianum Apostatā prudentia sanctorum Episcoporum non sibi, sed soli Deo deponendum commiserit. Ipse verò quid verus Papa beatus Petrus clamat? Deum time, regem honorificate. Tu, inquam, quia Deum nō times, me constitutum eius inhonoras. Vnde beatus Paulus, vbi angelo de cœlo alia si prædicauerit non pepercit, te quoq; in terris alia docentem non excepit. Ait enim: si quid vel ego vel angelus è cœlo præter id, quod euangelizauimus, vobis euangelizauerit, anathema sit. Tu igitur hoc anathemate, & omnium Episcoporum nostrorum iudicio damnatus, descende, vendicatam tibi sedem Apostolicā relinque, alius in solium beati Petri ascendat, qui nulla violentia religionem palliet, sed beati Petri sanam doctrinā doceat. Ego Henricus Rex Dei gratia cum omnibus Episcopis nostris tibi dicimus descende, descende.

Elisebrando dicitur sedere solio iussus.

HENRICVS IMP. ROMANO
 Pontifici Paschali.

Nicolaum II. & Alexandrum II. dicitur.
 SI illa inter nos pax esset & concordia, quæ inter nostros olim & tuos fuit antecessores, quæ inter nos etiā & Nicolaum & Alexandrum, viros catholicos & religiosos Romanos pontifices, plena charitate & integra deuotione viguit, mandarem tibi quicquid filius patri: sed distulimus expectantes, & recognoscere desiderantes, si in beneplacito Dei sit, nobis in charitate & amicabiliter posse conuenire, & Ecclesiam suā nostris temporibus, nostro labore ipso cooperante in statum redire vnitatis pristinæ. Hoc quanquam dudum, Deo teste, desiderauimus, tamen cognita nimia eorum austeritate, qui in Romana erant Ecclesia, non vtile nobis visum est, vel cōpetens, eos de hac causa conuenire: quia magis videbantur nos prosequi odio & indignatione, quàm zelo iusticiæ, vel etiam, quàm velle nos amplecti dulcedine charitatis ad profectum Ecclesiæ. Effectus hoc probat: quia cum ipsi regnum hæreditario iure nobis collatum tempore religiosorum virorum Romanorum pontificum pacificè à nobis diu possessum contra nos commouere studerēt & armare, multa inde orta est strages populorum, tam corporum quàm etiam, quod magis dolèdum est, animarum. Nunc quoq; filius noster, quem tam vehementer dileximus, vt vsque ad solium regni nostri exaltarem, eodē veneno infectus, consilio quorundam perfidissimorum & periuratorum sibi adhærētium, insurgit in nos; postpositis omnibus Sacramentis, quibus se nobis obligauerat: posthabita omni fide & iusticia, tantum vt Ecclesiarum bona & regni liberè valeant perdere, rapere & inter se diuidere. Et cum

multi

Pontifices Rom. ruba bellorum.

Henrici filij ingratus & rebellio.

multi nobis persuadeant, absque dilatione in eos vi & armis esse vlciscendum, maluimus tamen adhuc differre, vt tam in Italico quàm in Teutonico regno sciatur manifestè, quòd nec nostræ sit voluntatis, nec culpæ, si tandem inuiti & coacti in eos insurrexerimus, quæcunque mala vel infortunia vel populorum strages inde euenerint. Præterea quia audiuius, te hominem discretum, Deum timentem, charitati insudantem, sanguinem hominum non sitire, rapinis & incendiis non gaudere, vnitatem Ecclesiæ super omnia diligere, consilio & suggestione principum nostrorū mittimus tibi nuncium istum cum legatione nostra. Per hanc quippe volumus cognoscere, si est tibi voluntati, te nobis in charitate & amicabiliter, & nos vniri tibi, saluo nobis honore regni & imperij & totius nostræ dignitatis, sicut & auus & pater noster aliique antecessores nostri habuerunt, seruato etiam tibi à nobis honore Apostolicæ dignitatis, sicut antecessores nostri, tuis antecessoribus seruauerunt, & nos præfatis pontificibus. Quod si placuerit tibi, paternè nobiscum agere, & eam, quam mundus dare non potest, pacem integrè nobiscum componere, mitte nobis familiarè nuncium tuum, cum priuatis literis tuis & secreta legatione, cum hoc nuncio nostro, vt hoc modo indubitanter possimus cognoscere omnem de hac re certitudinem voluntatis tuæ. Qua cognita, mittemus tibi de maioribus principibus nostris, quales & nos tibi mittere, & te deceat à nobis recipere, ad tantam rē componendam, per quos exclusa omni ambiguitate manifestè possis cognoscere, nos veraciter velle complere, quæ tibi mandamus secretè. Præterea quæ hinc inscripta non sunt, commisimus huic fidelissimo nostro nuncio, quædam tibi dicenda, quibus tam veraciter quàm scriptis credas.

*Conditiones
quibus Ca-
sar componi
cupiat.*

EPISTOLA HENRICI REGIS AD

Hiltebrandum.

CVM hætenus à te ea, quæ sunt patris, expectarè, tibiq; in omnibus magna fideiū nostrorū indignatione obædirè, recepì à te vicissitudinè, qualè oportebat ab eo, qui vitæ regniq; nostri perniciosissimus hostis esset. Nā cum primū omnē hæreditariā dignitatem, quæ mihi ab illa sede Apostolica debebatur, superbo ausu rapuisses, longius inde progrediens, regnum Italiæ pessimis artibus alienare tentasti: neq; hoc contentus, in reuerendissimos Episcopos, qui nobis velut dulcissima membra vniti sunt, manum mittere non timuisti, eosq; superbissimis iniuriis acerbissimisq; contumeliis contra diuina & humana iura, vt ipsi aiunt, exagitasti: Quæ omnia cum ego quadā patientia dissimularem, tu hoc non patientiam sed ignauiam existimans, in ipsum caput insurgere ausus es, mandās quæ nosti, scilicet, vt tuis verbis vtar, quod aut tu morereres, aut mihi animamq; regnumq; tolleres.

*αυτι περιε-
σκεπτιον.*

*Hiltebrandi
in Cas-
tiglia.*

Mina.

HENRICVS REX REGI CELTARVM.

PRINCEPS clarissime, & omnium in quibus post Deum speramus fidelissime: primum & præcipuum inter omnes vos excepi, cui

cōqueri & deplorare omnes calamitates meas & miseras necessarium
 duxi, & etiam genibus vestris aduolui, si licet salua maiestate imperij.
 Primum quidē est, quod non solūm vobis, sed totius Christianæ pro-
 fessionis hominibus grauissimum ac intolerabile arbitramur, quòd
 de Apostolica sede, vnde vsq; ad memoriam nostri temporis salutifer
 fructus consolationis, dulcedinis & saluationis animarum oriebatur,
 modò persecutionis, excommunicationis & omne perditionis flagel-
 lum emittitur: nec ponunt vllum modum sententiæ, tantum vt satis-
 fiat voluntati indiscretæ. Huius voluntatis suæ intemperantia adeò
 vsque nunc abusi sunt, vt nec Deum, nec quid aut quantum mali inde
 proueniat pensantes, per se & per suos omnibus modis in nos inuehā-
 tur, cū obedientiam & omnem subiectionem debitam sæpe obtu-
 lerim Apostolicæ sedi: si tamē honor debitus & reuerētia, sicut ante-
 cessoribus meis, exhiberetur & mihi. Quid autem intendant, oppor-
 tunius significabo vobis, si quando optati colloquij copiam Deus
 dederit nobis. In hac igitur persecutionis & odij sui inflammatione,
 cū parum viderent se proficere, contra ipsum ius naturæ laborātes,
 quod sine maximo cordis dolore, sine multis lacrymis dicere non va-
 leo, & quia dicitur, vehementer contremisco, filium meum, Absolon
 inquam dilectissimum, non solūm contra me armauerunt, sed etiam
 tanto furore animauerunt, vt in primis cōtra fidem & sacramentum,
 quod vt miles Domino iurauerat, regnum meum inuaderet, Episco-
 pos & Abbates meos deponeret, inimicos & persecutores meos susti-
 neret: ad vltimum, quod maximè vellem taceri, aut si taceri non po-
 test, vellem non credi, omnem affectum naturæ abiiciens, in salutem
 & animam meam intenderet, nec quicquam pensi haberet, quomodo
 vi & fraude ad hęc periculi & ignominie suæ summā aspiraret. In hac
 tāta mali sui machinatione, cū essem in pace & in aliqua salutis meæ
 securitate, in locum, qui Confluentia dicitur, in ipsis dominici aduen-
 tus sanctissimis diebus ad colloquium euocauit me, quasi de commu-
 ni salute & honore filius tractaturus cum patre. Quem cū vidi, illi-
 co ex paterno affectu tactus, intrinsecus dolore cordis mei ad pedes
 suos procidi, admonens & obtestans per fidem, per salutem animæ, si
 pro peccatis meis flagellandus eram à Deo, de me ipse nullam cōqui-
 reret maculam honori & nomini suo, quia culpæ patris vindicem fi-
 liū esse nulla diuinæ legis constituit sanctio. At ille tam pulchrè, imò
 miserrimè institutus ad malitiam, quasi abominabile & execrabile sce-
 lus cœpit detestari. Et procidens ipse ad pedes meos, de præteritis cœ-
 pit veniam deprecari: In reliquum vt miles Domino, vt patri filius,
 cum fide & veritate per omnia se mihi obauditurum promisit cum la-
 crymis, si modò sedi Apostolicæ vellē reconciliari. Quod cū prom-
 tissimè annuissem, & deliberationi suæ & consilio principum hoc tan-
 tum mancipandum promississem, in præsentī natiuitate se productu-
 rum me Moguntiam, & ibi de honore & reconciliatione mea, quàm
 fidelius

*Sedes Ro-
mana lerna
malorum.*

*Cæsaris a-
quis. postu-
latis.*

*Henricus V.
alter abso-
lon.*

Confluentia.

magis paterna.

*Subdolum in-
stitutum.*

fidelius posset acturum, & inde in pacem & securitatem me reducendum, promisit in ea veritate & fide, qua patrem à filio honorari & filium à patre præcipit Deus diligi. Hac promissione, quæ & gentili obseruanda est, securus ibam, & filius meus aliquantulum me præcesserat. Et ecce quidam fideles verissimè me deceptum affirmabant & proditum sub falsa pacis & fidei sensione. Reuocatus autem filius meus, & iterum à me instantissimè admonitus, sub eiusdem fidei & sacramenti obtestatione, animam suam pro anima mea fore promisit secunda vice. Cùm ergo ad locum, qui Binga vocatur, peruenissem, iam existente die Veneris ante natiuitatem, numerus armatorum suorum iam satis augebatur, iam fraus ipsa de se detegebatur, & filius ad me, Pater, inquit, nobis secedendum est in vicinum castellum: quia Moguntinus Episcopus in suam ciuitatem non admittet vos, quàm diu in banno eritis. Nec vos impacatum & irreconciliatum audeo ingerere inimicis vestris. Illic natiuitatem cum honore & pace agatis, quoscunque placuerit vobis, vobiscū habeatis: ego interim quanto instantius, quanto fidelius poterò, pro nobis vtrisque laborabo, quia causam vestram meam existimo esse. At ego, mi inquam fili, iudex & testis sermonum & fidei sit inter nos hodie DEVS, quomodo te in virum & hæredem meum produxerim, quantis tribulationibus meis honori tuo inseruierim, quot & quantas inimicitias pro te habuerim & habeam, solus conscius es. Ille autem tertio sub eiusdem fidei & sacramenti attestatione, si ingrueret occasio periculi, caput suum pro meo capite fore mihi promisit. Sic postquam clausit me in eodem castello, quo omnia animo & corde fuerit locutus, manifestè rei ostendit euentus. Ex omnibus meis quartus ego sum inclusus, nec quilibet alius admitti potuit, custodes deputati, qui vitæ meæ erant atrociores inimici. Benedictus per omnia Deus exaltandi & humiliandi, quæ voluerit rex potentissimus. Cùm ergo ipso sacratissimo die natiuitatis suæ omnibus redemptis suis ille sanctus sanctorum puer fuisset natus, mihi soli filius ille non est datus. Nam vt tacitam opprobria, iniurias, minas, gladios in ceruicem meam exercitos, nisi omnia imperata facerem, præterea famem & sitim, quam perferebam ab illis, quos iniuria erat videre & audire, vt etiam tacitam, quod est grauius, me olim satis fœlicem fuisse, illud nunquam obliuiscar, illud nunquam desinam omnibus Christianis conqueri, quòd illis sanctissimis diebus, sine omni Christiana communiōe in carcere illo fui. In illis pœnitentiæ & tribulationis meæ diebus à filio meo missus venit ad me quidam princeps Wigbertus, dicens: nullum vitæ meæ esse consilium, nisi sine vlla contradictione omnia regni insignia redderem ex voluntate & imperio principum. At ego etsi omnis terra, quantum inhabitatur, mei regni terminus esset, nollem regno vitam commutare: quia vellem

Binga.

O sceleratè
in filio perfidiam.Henrici III.
captiuitas.Cœumelia
et iniuria
illata.Viperi? Cro
sensit.

nollem sic agendum, & sicut definitum intelligebam, coronam, sceptrum, crucem, lanceam, gladium misi Moguntiam. Tunc communicato consilio cum inimicis meis meus filius egrediens, relictis ibidem fidelibus & amicis meis, quasi me eò adducturus, sub multa frequentia armatorum suorum me abductum ad villam, quæ dicitur Engilzaim, fecit me ad se adduci, vbi maximam inimicorum meorum multitudinem collectam inueni, nec ipsum filium cæteris mihi meliorem reperi: Et quia firmiter & stabiliter videbatur eis esse, si propria manu cogèrent me regnum & omnia regalia exsternere, simili modo & ipsi omnes minabatur mihi, nisi omnia imperata facerem, nullum vitæ meæ consiliū fieri posse. Tunc ego inquam: quia de sola vitæ meæ agitur, qua nihil preciosius habeo, vt saltem viuens pœnitentiam exhibeam Deo, quicquid imperatis faciam. Cumque inquirerem, si saltem sic de vitæ meæ certus essem, Apostolicæ sedis legatus, qui ibidem aderat (non dico qui omnia hæc audiuerat) respondit, me nullo modo eripi posse, nisi publicè confiterer, me iniuste Hiltebrandum persecutum esse: Wigbertum ei iniuste supposuisse, & iniustam persecutionem in Apostolicam sedem & omnem Ecclesiam hæctenus exercuisse. Tunc cum magna cōtritione animi prostratus cœpi per Deum, per ipsam conscientiam orare, vt locus & tempus mihi daretur, vbi in præsentia omnium principum, cum innocēs essem, vellem ex iudicio omnium me expurgare, & in quo culpabilem me recognoscerent, ex consilio omnium sanioris sententiæ pœnitentiam & satisfactionem, quo ordine iuberent, quærere, & in principibus regni de fidelibus nostris, quoscunq; obsides vellent, dare. At idem legatus locum & diem mihi abnegauit, dicens: aut tibi totum debere determinari, aut nulla spes mihi esset euadendi. In tanto tribulationis articulo, cum interrogarem, si confiterer omnia, quæ imperabantur, an confessio mea, vt iustum est, veniam & absolutionem consequeretur: Ibi legatus dixit, nõ esse iuris sui me absoluere: Si vellem, inquit, absolui, Romam irem satisfacere Apostolicæ sedi. Sic desolatum & spoliatum (nam & castella & patrimonia, & quicquid in regno conquisieram, eadem vi & arte sua extorserant à me) in eadem villa reliquerunt me. In qua cum aliquo tempore commoratus essem, & filius meus ex eodem fraudis suæ consilio demandasset, vt ibidem cum expectarem, superueniens quorundam fidelium meorum legatio præmonuit, vt siquidem ad monitum ibidem remanerem, fore aut in perpetuam raperer captiuitatem, aut in eodem decollarer. Quo nuncio satis vitæ meæ diffusus, illico aufugiens, fugiendo Coloniam veni, & ibi aliquot diebus commoratus, postea Leodium veni. In quibus locis fideles viros & in fide regni constantes semper inueni. Horum cæterorumq; regni fidelium cōsilio vsus, vobis fiducialius & honestius habeo deplorare has omnes meas miseras. Fiducialius quidem propter mutua cōsanguinitatis & antiquæ amicitie debitum: honestius autem propter tanti regni nomen.

Ingelheim.

*Henric. III.
cogitur se
abdicare
imperio.*

*Exagitur
à legato Pa-
pa.*

*Exiit pa-
trimonio &
fortunis.*

*Præmonit
insidiarum
profugit.*

men gloriosum. Vos igitur per fidem, per amicitiam rogo, in tantis tribulationibus meis ac iniuriis propinquo & amico consulatis. Quæ fidei & amicitia vincula etsi inter nos non essent, vestra tamen & omnium regum terræ interesset, iniuriam & contemptum meum vindicare, & tam nefariæ prodicionis & malitiæ exemplum de superficie terræ extirpare.

HENRICVS DEI GRATIA ROMANORVM

Imp. Augustus, Henrico filio suo.

SI ea nos debita affectione tractasses, qua deberes, lubētissimè tecum loqueremur, & paternā tibi mandarem: verū quia longè alius quam paternæ affectionis & humanitatis circa nos animus tibi fuit, nequimus aliter tecum loqui, quam quod ipsa rei manifestissimæ veritas habet. Tu enim ipse scis, sicut ipse publico experimento facti tibi conscius es, qualiter data fide & securitate personæ & honoris nostri, omni affectione deuotionis promisisti, nos ducere Moguntia coram principibus, & inde nos securissimè reducere quocūq; vellemus. Hac fiducia cum tecum amanter & indubitanter ascenderemus, contra datam fidem apud Bingam nos cepisti: vbi nec paternæ lacrymæ, nec patris mœror, nec tristitia, qua ad pedes tuos aliorumq; aduoluebamur, te commouit ad misericordiam, quin nos caperes, & captum mortalibus inimicis illudendum & custodiendum traderes, vbi multimodo genere contumeliæ & terroris afflicti, compulsi sumus ferme venire vsq; ad ipsum mortis articulum. Ante captiuitatem abstulisti nobis Episcopatus, & quicquid de honore regni potuisti, & prædia nostra, & ipsam familiam: in captiuitate verò quicquid residuū erat, vt lanceam & crucem & omnia regalia insignia vi & timore mortis, vt ipse beneficis, & omni ferme notum est Christianitati, à nobis extorsisti, relicta vix ipsa vita. Cū hoc tibi de nobis non sufficeret, postea semper vbi cūq; fuimus, modis omnibus, quibus potuisti, nos persequi nō cessasti, vt vel perderes vel de regno expelleres. Verū nos satis mirari nō possumus, qua ratione vel occasione tam obstinatè facias, cū de Domino Papa & Romana Ecclesia nulla tibi residua sit occasio. Nos enim nūcio domini Papæ & Romanæ Ecclesiæ te præsentē parati fuimus & sumus obcedere, & omnem debitam obcedentiam & reuerentiam ei coram & semper exhibere, & consilio principum & spiritualis patris nostri, Henrici Cluniacensis Abbatis, aliorumq; religiosorum virorum de statu Ecclesiæ & honore regni libentissimè agere. Te ergo rogamus pro honore regni & tua & paternā deuotione, & per auctoritatem Romani Pontificis & Romanæ Ecclesiæ, vt de iniuria nobis illata, & de his, quæ nobis vi & iniustè abstulisti, iusticiam facias. Rogamus etiā, vt cū nil rationis tibi sit, quare nos prosequaris, nos & fideles nostros cesses infestare, imò permittas nos pacificè & quietè viuere, vt integrè & cū tranquillitate possimus omnia supradicta age-

Obtestatio.

Exordium
ab excusa-
tione.Henrico F.
perfidia
in patrem
impetras.Henricus
Abbas Clu-
niac.
Petitio a-
quisima.

re. Recognosce etiam, & tecum cogita quia Deus iustus iudex est, cui commisimus causam nostram & vindictam: cuius etiam iudicia sunt occulta, velut abyssus multa. Quoniã quantumcunq; super afflictionẽ & infortunia glorieris, & super humilitatẽ te extollas, forsitan de sede sancta sua inter me & te gratuita misericordia aliud iã definiuit, intercedente iusticia, quã tu ipse cogites & disponas. Quod si nulla alia vel reuerentia vel intercessio nobis valet, opto vt iusticiam consequi possimus, vel vt tuã persecutionis impetus cesset. Ad hoc idẽ Romanũ Pontificem, & sanctã vniuersalẽ Romanã Ecclesiã appellamus.

Appellatio.

HENRICVS DEI GRATIA ROM. IMP. AVG.

Archiepiscopis, & ceteris Saxonie principibus, ac etiam reliquo populo, gratiam & dilectionẽ dignantibus eam recipere.

*Henric. III.
de iniuria
sibi illata
querela.*

CONQVERIMVR Deo omnipotẽti, & dominã meã sanctã Mariã, & beato Petro, principi Apostolorũ, patrono nostro, & vobis principibus omnibus, quia iniuste & inhumanẽ & crudeliter in illa cõfisi fide, qua dubitare non debuimus, tractati sumus, & tam honore regni quã prædiis omnibus, quã habebamus contra diuinũ & humanum ius, ad infamiã & vituperiũ regni, ita expoliati sumus, vt nihil penitus præter vitã nobis relictũ sit. Vbi cum ferme omnes essetis, magna pars vestrũ visa est dolore contristari: sed proh dolor, nihil nobis cõtulit vestra tristitia, quin in nobis sibi satisfaceret voluntas inimicorũ odiosa. Et quia consilio & rogatu filij nostri, fide & securitate vitã & honoris primũ ab eo accepta, fiducialiter & desideranter Moguntia in præsentia Legati Romani & principũ tenderamus, vt eorum dispositione ageremus tam de statu Ecclesiẽ & honore regni, quã de salute animẽ nostrã, ipse nõ est veritus in hac voluntate & obœdientia nos contra datã fidẽ capere, & vsq; ad articulũ mortis ferme ducere: non ausi sumus ita nos illi credere, vt iniuria & contumeliis nos pro voluntate sua, sicut prius, valeat tractare. Quapropter multũ vos rogamus, & obnixè precamur, vt pro timore Dei & honore regni, & honestate vestra, dignemini studere, quomodo de iniuria, in manibus vestris nobis illata, per vos possimus recuperare iusticiam. Nos autẽ pro cõsilio vestro & aliorũ, qui nos odio non habent, religiosorũ virorũ parati sumus, tam filio nostro, si in aliquo eũ offẽdimus, quã alicui in regno libenter rationẽ dare. Præterea sicut domino Papẽ in præsentia legati sui & vestra obœdire parati fuimus, ita nũc parati sumus ei omnẽ debitã reuerentiã & obœdientiã sincero corde & deuotione præsentialiter exhibere, & tã consilio vestro quã spiritualis patris nostri, Henrici Cluniacensis Abbatis, aliorumq; religiosorũ de statu Ecclesiã & honore regni quantũ in nobis est disponere. Cũ ergo ad hæc omnia parati simus, rogamus vos & obnixè precamur, quatenus pro Deo & honore regni & vestro instãter moneatis filiũ nostrũ, cũ nulla ei secundũ præfatã sententiã aduersum nos residua sit occasio, à modo desistat nos & fideles nostros persequi, & pacificè & quietè viuere permittat,

*Petitio ad
ordines Sa-
xon.*

*Henricum
Cluniac.*

mittat, vt suprà dicta integrè & cū trāquillitate perficiantur. Quod si noluerit, rogamus vos per autoritatē Rom. Ecclesiæ, cui nos cōmittimus & honorē regni, ne super nos & fideles nostros veniatis, q̄a manū festū est, non eū diuinæ legis zelo, vel Romanę Ecclesię dilectione, sed cōcupiscentia regni, patre iniustè eo priuato, hoc incepisse. Apud quē si interpellatio vestra nullaq̄; alia interuētio ad presens p̄desse poterit, appellamus Rom. Pontificē, & sanctā vniuersalē Ro. sedē & Ecclesiā.

Appellatio.

HENRICVS DEI GRATIA IMP. ROM. AVG.

Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus, ceterisq̄; regni principibus, gratiam & dilectionem dignantibus eam recipere.

ROGAMVS filiū nostrum, & vos multū precati sumus, vt dimisso exercitu ordinaretur, quomodo possemus cōuenire, vt de iniuria nostra & pace componenda ad honorē regni possit dignè & decēter definiri. Placuit vobis remādare, vnde nobis longè grauior priori oritur querimonia, quòd dimissa obsidione Colonia vultis super nos & fideles nostros sub specie colloquij cū exercitu venire, datis induciis octo dierū, quæ nunquā datę sunt homini alicuius conditionis, vt bene scitis, vsq̄; ad hanc diē pro legitima definitione alicuius minoris negotij, ne dū pro tāta re, secundū legē diuinā vel humanam, vel etiā secundū vsū hominum. Oportet enim nos habere, si vobis placeret, saltē tales inducias, intra quas possumus conuocare, & precibus inuitare, ad hanc eandē causam, Moguntinū, Treuirensē & Bremensē, Archiepiscopos; Frisingensē, Augustensē, Curiensē, Basiliensē, Episcopos; Ducē Magnū cum Duce Theodorico, & Ducē Bohemicū & Comitē Flandrensē cū Comite Burgundiæ, & aliis qui ad p̄fatum negotiū, vt bene scitis, sunt valde necessarij. Quapropter sicut prius rogamus & obnixè precamur, quatenus pro Deo & anima vestra & pro appellatione Domini Rom. Pontificis Paschalis & Rom. Ecclesiæ, & pro honore regni, dignemini apud filiū nostrū efficere, vt dimisso exercitu cesset nos persequi, & ordinetur, quomodo securè & absq̄; ambiguitate possumus nos cū cæteris supradictis ad agendū de nostra iniuria & pace in regno componēda, quietè & pacificè cōuenire. Quod si nullatenus cessare voluerit, p̄clamationē inde fecimus, & semper facimus Deo & sanctę Mariæ, & beato Petro, patrono nostro, & omnibus sanctis, & omnib. Christianis, & vobis maximè, omni deuotione precātes, vt dignemini cessare eū persequi ad persecutionē tantę iniuriæ, & vos eū imitari. Appellauimus, & tertio appellamus Dominum Rō. pontificē Paschalē, & sanctā vniuersalē sedē & Rō. Ecclesiā. Quod si hoc tātū nobis, & ad hoc, vt ipse cesset nos p̄sequi, prodesse nō poterit, cōmittemus nos omnipotēti Patri & Filio, sanctoq̄; Spiritui paracletico, & beatę Marię perpetuę virginis, & beato Petro & Paulo & sancto Lāberto omnibusq̄; sanctis, vt diuina miseratio, omniūq̄; sanctorū intercessio humilitatē nostrā respicere, nosq̄; cōtra tantū tāq̄; iniuriosum Imperiū defendere dignetur, Amen.

Vult absque armis componi.

Colloquij & induciarū postulatio iniqua.

Obressatio.

Appellatio.

FINIS.

d ij

VITA ET GESTA HILTEBRANDI, QUI ROMANVS PONTIFEX FACTVS, GREGORIVS SEPTIMVS DICTVS EST,

descripta per Bennonem Cardinalem, Archipresbyterum Ecclesie Romanae, qui eo tempore vixit.

REVERENDISSIMAE MATRI SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE, deuotus filius eius & humilis seruus, Benno, Cardinalium Archipresbyter.

Auctoris inscriptum.



Hiltebrand.

A quibus & cur desertus ac damnatus.

Circumscribitur arte Episcopos & clericorum.

Inuadit Pontificatum contra Canones.

VM de omnibus Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus fere solus Eusebius Liberium Papam declarauerit hereticum, & clerici Romanæ Ecclesiæ Anastasium secundum, duas Ecclesias excommunicatis communicando facientem damnauerint, non absurdum existimaui, maiorum nostrorum nomina atq; dignitates memoria commendare, qui Hiltebrandum reliquerunt, cuius intolerabiles & grauiissimos errores publicè detestati, nunquã ad eum reuersi sunt. Diuerfas etiã scholas Romanæ Ecclesiæ litteris adnotauimus, quæ ab eius cõmunionem recesserunt. Leo tunc temporis archipresbyter Cardinalium, & Benno & Vgobaldus, & Ioannes Cardinalis, & Petrus Cancellarius & Cardinalis, ordinati ante tempora Hiltebrandi: Natro, Innocentius, Leo, hi tres ab eo consecrati, deseruerunt eum, errores eius execrati: Similiter Theodinus Archidiaconus, quem ipse constituit Archidiaconum, & alij Cardinales diaconi: Ioannes, modò Archidiaconus, & Crescentius, Ioannes, primicerius scholæ cantorum, cum omnibus suis: Petrus oblationarius cum omnibus suis, excepto vno: Poppo, prior scholæ regionariæ cum omnibus suis subdiaconis: Archiacolythus & Subpulmentarius cum suis: Centius, iudicum primicerius cum aliis iudicibus, & cuncti milites signa banda gestantes: prior scriniariorum cum plerisque suis. Ipsi etiam Episcopi cum iam vellent eum deserere, Hiltebrandus conuocatis ad se laicis, eis consilium suum aperuit, & quòd Episcopos à colloquio Cardinalium vellet separare, indicauit. Post hæc ipsos Episcopos conuocauit, & turbis laicorum stipatus, sacramentum ab ipsis Episcopis cum terrore & minis exegit & extorsit, & in manu sua iurare coëgit, ne vnquã ab eo dissentirēt, nunquam regis causam defenderent, nunquã superordinato sibi Papæ fauerent, vel obœdient. Quo facto, eos per Principem Salernitanum in Campaniam misit: & sic eos à consortio Cardinalium & à Romana vrbe separauit. Nec solùm Episcopos, sed etiam Urbis presbyteros & inferioris ordinis clericos, insuper & laicos iuramentis allegauit, ne vlla ratione, vllò tempore, condescenderēt in causa regis. Alexandro Papa iuxta vespertinam horam defuncto, eadem die contra Canones à laicis electus est. Sed Cardinales nõ subscripserunt in electione eius: sub anathemate enim Canones præcipiunt, neminem

nem eligi in sedem Romani Pontificis ante diem tertium post sepulturam ipsius prædecessoris. Postquam aliunde ascendit, à consilio remouit Cardinales sacræ sedis.

Cum quibus personis consilia sua diebus ac noctibus habuit, Roma vidit & audiuit.

Eiectis à consilio & à custodia eius Cardinalibus, vita eius & fides & doctrina sine testibus fuit: cum sacri canones præcipiât, vt in omni loco tres Cardinales presbyteri & duo diaconi Papam non deserant, propter testimonium ecclesiasticum, & propter stylum veritatis.

Expellit à se Cardinales.

Scripturas sacras violenter intorsit in adiutorium falsitatis: quod genus idololatriæ quantum sit, latè patet in scripturæ sacræ campis spaciosis.

S. Scripturâ violenter detorquet.

Præter voluntatem & consilium Cardinalium extra ordinem iudicandi, sacris canonibus determinatum, Imperatorem in nulla Synodo Canonicè accusatum, præcipitanter excommunicauit, in qua excommunicatione nullus Cardinalium subscripsit.

*Casare indi-
ta causa
damnat.*

Vt primùm ad excommunicandum Casarem de sede surrexit, sedes ipsa nouiter lignis fortissimis composita, subito Dei nutu terribiliter scissa est in plures partes: Vt manifestè daretur intelligi, quanta fessor ille tam periculosa excommunicatione, & præsumptione, quàmque terribilia schismata seminaret contra Ecclesiam Christi, contra sedem beati Petri, quàm crudeliter dissiparet cathedram Christi, conculcando leges Ecclesiæ, imperando cum potentia & austeritate.

Prodigium.

In descriptione eiusdem excommunicationis ea interseruit, in quibus manifestè à fide Catholica errauit, cum iniuste excommunicatum Imperatorem, & Episcopos comunicantes ei, excepit ab excommunicatione tertio gradu comunicantes eis, & vnitatem Ecclesiæ scindens, quantum in ipso fuit, duas Ecclesias fecit.

*Dira ini-
quissima.*

Idem præsumptor ieiunium indixit Cardinalibus, vt Deus ostenderet, quis rectius sentiret de corpore Domini, Romana ne Ecclesia, an Beringarius: per hoc manifestè probatus infidelis, cum in Niceno consilio scriptum sit, quia dubius in fide, infidelis est.

*Hiltebrandi
ieiunium de
doctrina Be-
ringarij.*

Et de corpore domini signum quæsiuit, quod petente Beato Gregorio ad firmandam mulieris fidem contigit, quando panis Christi formam accepit digiti. Et misit duos Cardinales, Othonem & Cunonem, ad sanctam Anastasiam, vt cum Suppone, eiusdem Ecclesiæ Archipresbytero, triduanum ieiunium peragerent, & illis tribus diebus singuli per dies singulos psalterium & missas decantarent, vt supra dictum signum eis Christus ostenderet: quod minimè contigit.

*Prodigium
de eodè ex-
petitum.*

Imperator solitus erat frequenter ire ad orationem ad Ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ est in monte Auentino. Hiltebrandus autem cum per exploratores suos omnia eius opera sollicitè inquireret, locum in quo frequentius Imperator vel stans, vel prostratus orabat, notari fecit: & quendam promissa pecunia ad hoc induxit, vt supra trabes Ec-

*Insidia Ca-
sari structa.*

clesiæ occultè lapides magnos collocaret, & ita aptaret, vt de alto super caput orantis Imperatoris demitteret, & ipsum contereret. Quod minister tanti sceleris cùm festinaret implere, & lapidem magni ponderis super trabes aptare vellet, lapis pondere suo eum traxit, & fracta sub trabibus tabula, & lapis & ille miser homo Dei iudicio in pavementum Ecclesiæ cecidit, & eodem lapide contritus penitus est. Huius rei gestæ ordinem postquam Romani cognouerunt, pedem illius miseri fune ligauerunt, & triduo per plateas vrbs ad exemplum trahi fecerunt. Imperator autem solita clementia iussit eum sepeliri.

Diuinationes & pane mystico.

Ioannes Portuensis Episcopus, qui intimus fuerat & à secretis Hiltebrandi, ascendit in ambonem beati Petri, & inter multa, audiente clero & populo, ait: Tale quid fecit Hiltebrandus & nos, vnde deberemus viui incendi: significans de sacramēto corporis Domini, quod Hiltebrandus, responsa diuina quærens contra Imperatorem, fertur iniecisse igni, contradicentibus Cardinalibus, qui assistebant ei.

Falsum de Casare & ecclesiis.

In Pascha Domini feria secunda, cùm ad Ecclesiam sancti Petri admissam clerus & populus conuenisset, post Euangelium in ambonem ascendit, sicut erat indutus Pontificalibus indumentis. Et in præsentia Episcoporum & Cardinalium, in frequentia cleri & senatus & populi Romani, publicè clamauit inter multa suæ diuinationis verba: Regem Henricum vsque ad proximum sancti Petri festum sine dubio moriturum, aut à regno penitus deiiciendum, in tantum, vt vltierius non posset congregare quàm sex milites. Prædicauit etiam Episcopis & Cardinalibus & omnibus qui aderant, de ambone clamans: Nullo modo habete me pro Papa vltierius, sed ab altari me auellite, si vsque ad prædictum festum prophetia hæc effectum non habuerit.

Deuotio.

Nota in Im per. infida, & inde & ecclesiis & delecta.

Eisdem diebus parauit Imperatorem perdere per occultos proditores, Deus autem eum custodiuit. Et eodem tempore fuerunt nonnulli, qui existimauerunt, ipsum Hiltebrandum conscium extitisse, & ordinatorem proditionis: quia eisdem diebus paulo ante proditionem de morte regis falsò prophetata præsumsit. Quod verbum vehementer percussit corda multorum. Et palàm factum est, Hiltebrandum voce propria in conuentu Ecclesiæ esse damnatum, qui (vt dictum est) iudicauerat se nullo modo esse Papam, neque pro Papa vltierius habendum, sed proditorem & mendacem esse credendum, nisi vsque ad proximum festum sancti Petri Imperator moreretur, aut omni honore spoliaretur, adeò vt vltra sex milites congregare non posset: & diuino nutu actum est, vt à seipso quoque damnaretur hæreticus. Sic enim ait Apostolicus: Dominus ipse inquit: Propheta, qui arrogancia deprauatus, voluerit loqui in nomine meo, quæ ego nõ præcepi, vt diceret, aut ex nomine aliorum deorum, interficietur. Quod si tibi tacita cogitatione responderis: Quomodo possum intelligere verbum, quod Dominus nõ est eloquutus? Hoc habebis signũ, quod in nomine Domini propheta prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non

nus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.

Tempore autem transacto, quod Hiltebrandus in diuinatione sua præfixit, Rege verò neq; mortuo, neq; militibus suis imminuto, timēs se suis verbis deprehensum, & ore proprio condemnatum, ad callida argumenta se conuertit, persuadens vulgo indocto, nō de corpore sed de anima Regis se prophetasse: quasi anima regis milites omnes præter sex perdidisset, vel illo spatio mortua esset. Et his verbis vulgus indoctū delusit. Contra huiusmodi prophetas beatus Gregorius super Ezechielem ait: Inter Prophetas veros & falsos ista est distantia, quia Prophetæ veri, si quid aliquando per suum spiritum dicunt, citius corrigunt: Prophetæ autem falsi, & falsa denunciant, & alieni à sancto Spiritu in sua falsitate perdurant.

*Ineptum de
falso Sati-
cinio com-
mentum.*

Tres homines non conuictos, non confessos, absq; secularibus iudicibus Hiltebrandus morti adiudicauit, & eos in patibulis iuxta Ecclesiā sancti Petri, in loco qui dicitur Palatiolum, interfici suspensos coëgit, sine dilatione, sine discussione, contra leges, quæ præcipiunt etiam manifestos reos intra spacium & retractionē triginta dierū nō interfici. Quæ etiam apud paganos vigent & seruantur, sicut docet auctoritas B. Ambrosij, & passio sanctorum Marcelliani & Marci.

*Tyrannus
animi im-
potens.*

Centium, filium præfecti Stephani, prius fidelem suum, in carcerem misit, & in vase vndiq; aculeis vestito mille & mille mortibus cruciavit. Qui postquam euasit, ipsum Hiltebrandum cepit. De cuius captione antequā euaderet, omnibus, qui captionis illius cooperatores fuerant, hoc debitum publicè remisit, quod postea infideliter vindicauit, Centium, cui omnia remiserat, persequi cœpit, & nouē de hominibus Centij in patibulis suspendio interfecit ante portas sancti Petri.

*In Centium
insuria &
perfidia.*

Filius cuiusdam viduæ captioni eius interfuit, cui cum multis aliis pœnam & exiliū vnus anni indixit. Quo expleto, vidua ampliori satisfactione volens placare animum Hiltebradi, funem immisit collo filij sui, & fune filium trahens, pariter cum filio ad pedes Hiltebrandi procidit, dicens: Domine Papa, de manu tua volo recipere filium meum, qui exiliū vnus anni, & pœnam à te iniunctam portauit. Adhæc Hiltebrandus in præsentem, propter eos qui aderant, iram dissimulans, filium ei reddidit, cum austeritate dicens: Vade vade fœmina, dimitte me in pace. Postea missis apparitoribus suis, filiū viduæ apprehendit, & iudicibus, vt eum morti damnarent, præcepit. Qui vno ore responderunt, se vltius non posse illum condemnare, qui ad iudicium Papæ confugisset, & pœnitentiam & exilium vnus anni ab ipso Papa iniunctum iam impleuisset. Ad hæc gloriosus Hiltebrandus iudicibus iratus, præcepit abscindi pedem filio viduæ, quæ frustra apud Hiltebrandum existimauerat pœnitentiam & leges & iura valere. Et pede truncatus dolore illo post triduum mortuus est.

*Atrocitas
in supplicio.*

multa quidem alia fecit Hiltebrandus, in quem clamat sanguis Ec

Flagitia.

clesiæ, gladio linguæ eius miserabili proditione effusus, propter quæ à communione eius iustissimè Ecclesia recessit, sicut fecerunt maiores nostri temporibus apostatarum Liberij & Anastasij.

Vt Liberij festum celebraretur, iussit. Hoc præcepto eius hæresin firmavit, qui ex laudabilibus meritis damnabiles exitus habuit.

Liber magicus. Die quodam cum de Albano Romam veniret, oblitus est secum ferre familiarem sibi librum necromanticæ artis, sine quo nusquam aut raro incedebat. Quod cum in itinere ei ad memoriam redisset, in introitu portæ Lateranensis festinanter vocavit duos de familiaribus suis assuetos & fidos ministros scelerum suorum, & ut eundem librum citissimè sibi afferrent, præcepit, & terribiliter interminatus est, ne librum in via aperire præsumerent, nec vlla curiositate secreta libri inuestigarent. Sed quanto amplius inhibuit, tanto vehementius eorum curiositatem ad inuestiganda eiusdem libri arcana accendit. Igitur dum in reditu librum referassent, & diabolicæ artis præcepta curiosè legerent, subito affuerunt angeli Satanæ, quorum multitudine & horrore duo illi iuvenes propè affecti amentes, vix ad se reuersi sunt. Et (ut ipsi retulerunt) maligni spiritus instabant, dicentes: Ad quid nos vocastis? quare fatigastis? citò præcipite, quod nos agere vultis, alioquin insurgemus in vos, si nos diutius tenueritis. Ad hoc alter iuuenum: Festinanter (inquit) muros illos deiicite. Et hæc dicens, manu ostendit muros altos vicinos Romæ, quos in momento maligni spiritus deiecerunt. Et iuvenes sanctæ crucis signo se signantes, tanto terrore exterriti, trementes & palpitantes vix Romam ad Dominum suum peruenerunt.

*Autoris
epistola.*

*Iniusta ex-
communi-
catio qua.*

Venerandis Ecclesiæ Romanæ patribus & dilectis in Christo & semper diligendis fratribus, Benno, Cardinalis Romanæ Ecclesiæ, fidele seruitium & salutem, seruantibus Ecclesiæ Catholicæ communionem: De cuius communione & disciplina, vel potestate, frustra sibi applaudit, quisquis iniuste ex potestatis præsumptione quenquam ligauerit vel soluerit. Iniuste autem ligat, quisquis aliquem paratum satisfacere, & audientiam implorantem, neque conuictum neque sponte confessum anathematizat, imò seipsum frustra maledicendo, quasi proprio iaculo in se intorto, maledicit & condemnat. O noua proditio, procedens de sanctuario, imò de eo, qui ut summus sacerdos videbatur Ecclesiam regere, & senioribus iudicibus præesse.

*Hiltebrãdi
artes de Epi-
scopi Simo-
niaci.*

Hiltebrandus instabat Imperatori, ut eiiceret Episcopos Simoniacos. Imperator credens, quasi ex zelo legis, quasi à throno Dei procederent hæc mandata, sine mora obædiebat, sine mora, sine discussione, sine iudiciario ordine Episcopos eiiciebat: dum per hanc obædientiam se Deo sacrificare existimabat, dum adhuc versutias Hiltebrandi minus intelligebat.

Hiltebrandus verò expulsos à rege Simoniacos relocabat, & quos regi infestos reddiderat, eos sibi familiari amicitia reconciliabat, & multis

multis & magnis iuramentis sibi fidos & obnoxios efficiens præ aliis exaltabat. Et modico tempore iis artibus regia domo perturbata, & penè amicis destituta, sibi verò amicitia maiorum principum comparata, ex improviso sine legitima accusatione, sine canonica vocazione, sine iudicario ordine, obœdientem sibi Imperatorem excommunicauit, & regni principes ab eo separauit. Et cum Apostolus præcipiat, ne quis circumueniat in negotio fratrem suum, quantum in eo fuit, mortificauit potius quàm castigauit. Sic autem Imperator multimodò circumuentus, præter Canonicum ordinem excommunicatus, & consensu Hiltebrandi & cõsilio magna ex parte imperij honore expoliatus, & bellis & cõdibus immensis fidelium suorum prægrauatus, frustra Canonicam audientiam implorauit, & extortam confessionem inuitus ac coactus apud Canusium in præsentia Hiltebrandi protulit. Dicite quæso qui iustitiam diligitis, qui ad dextram vel sinistram fauore alicuius personæ declinare non nostis, dicite quæso, si cõfessio tanto tempore extorta cui libet pauperi, nedum Cæsari, præiudicare debuit? Si ex confessione extorta potius non extitit reus Canonum hic, qui extorsit, quàm qui peruersè iudicatus peruersoris iudicis iniuriam & violentiam patienter & publicè, & cum lachrymabili afflictione, nudis pedibus in laneis vestibus, hyeme præter solitum aspera, apud Canusium SPECTACVLVM ANGELORVM FACTVS ET HOMINVM, & Hiltebrandi ludibrium, triduò pertulit? Dicite quæso, si quisquam sanctorum Pontificum quenquã plebeium, nisi aut sponte cõfessum, aut in synodo conuictum, nec in eadem prouincia, sed in longinquis terrarum partibus semotum, tam præcipiti iudicio damnare præsumsit? Si quis tam audacter abusus est potestate ligandi & soluendi? Equidem Ambrosius Theodosium ligauit, sed præsentem sponte cõfessum. Maximus, Salonitanus Episcopus, per plures annos extra prouinciam sui Episcopatus Romæ apud beatum Gregorium de Simoniaca hæresi, & diuersis adulteriis accusatus, vno tandem anno, deficientibus accusatoribus, sacramento sola manu præstato, purgatus est, sicut in registro eiusdem beati Gregorij legitur. Et beatus Augustinus in lib. de pœnitentia: Satis (inquit) ostendit Apostolus, non temere & quomodolibet, sed per iudicium auferendos esse malos ab Ecclesiæ communionem, & si per iudicium auferri non possint, tolerantur potius, ne peruersè malos euitando, ab Ecclesia ipse discedes, eos, quos fugere videtur, vinciat ad gehennam. Multi, inquit, corriguntur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas: multi nesciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminat abscondita tenebrarum. Et quidam, inquit, metuentes præcepta seueritatis, quibus admonemur corripere inquietos, non dare sanctum canibus, Ethnicum habere Ecclesiæ contemptorem, à compage corporis membrum, quod scandalizat, euellere, ita perturbant Ecclesiæ pacem, vt conentur ante tempus separare zizania, atque hoc errore cæcati, ipsi potius à Christi veritate separentur.

Anathema
iniquissimi-
mum.

Cæsaris an-
gustia, & in
de petita ex-
piatio.

In confes-
sionem & ana-
thema illo-
quium.

Cæsaris specta-
culum An-
gelorum &
hominum.

D. Ambrosi-
Theodosius
Imp.
Maximus
Episc.

Augustini
de excom-
municatio-
ne sententia.

Qualis nobis causa est aduersus schismata Donati, & non cum illis, qui nouerunt Cæcilianum non veris sed calumniosis criminibus appetitum, & perniciosam sententiam suã mortifero pudore non deserunt: sed cum illis, quibus dicimus, etiamsi mali fuissent, propter quos in Ecclesia non estis, vos tamen eos ferendo, quos emendare aut segregare minimè poteratis, in Ecclesia permanere debuistis. Et paulò post: Nos, inquit, ad sanam doctrinam pertinere arbitramur, ex vtrisque testimoniis vitam sententiamq; moderari, vt canes in Ecclesia propter pacem Ecclesiæ toleremus, & canibus sanctum, vbi Ecclesiæ pax tuta est, non demus. Hiltebrandus autem non solùm Ecclesię perturbauit pacem, sed etiam ecclesiasticam scidit vnitatem, & vnicæ fidei vestem inconsutilem: dum Cæsarem & Episcopos communicantes Cæsari absq; iudiciario ordine excommunicabat, & tertio gradu communicantes eis ab excommunicatione noua pietate excipiebat: quos huiusmodi artibus & regi subducere, & sibi allicere festinabat.

Hiltebrandus perniciosi schismatis auctor.

Arguitur hæreseos.

Dicant nunc Hiltebrãdi discipuli, quibus cõmentis, quibus coloribus deaurare possint, quòd ipse Hiltebrãdus in synodo generali hæretica prædicauit, prædicando excommunicatis communicare consensit, prædicata scripsit, prædicatione & scriptis alteram catholicam, alterã excommunicatorũ Ecclesiam faciens, vnitatẽ scidit, & scripta per orbem terrarũ disseminauit: prædicãdo, scribẽdo, scripta disseminãdo seipsum hæreticũ manifestauit, & ore proprio, & cõfessione hæreseos non extorta, diuino vrgente iudicio, cõdemnauit, dum vulgus erroneum sanctum existimaret, & Apostolis exæquaret spiritum tanti erroris, cum etiam prudentiores eius laqueis caperentur, & inducerentur in tentationem, si fieri posset, etiam electi.

Habetur pro apostasi.

Mentimur, nisi tredecim Cardinales sapientiores, & religiosiores, ipse Archidiaconus & ipse primicerius & multi alij Lateranensium clericorum, quorum iudicio ex priuilegio sanctæ sedis totus subiacet mundus, apostasiam eius intolerabilem perpendentes, ab eius comunione recesserunt.

Dilemma de dicitur Cæsari obnũciatũ.

Dicant, oramus, Hiltebrandi discipuli, qua præsumptione magister eorum vnitatem Ecclesiæ in duas vel plures partes diuisit? Si enim Cæsarem iniustè, & absq; iudiciario ordine damnauit, seipsum potius ab Ecclesia separauit. Si verò iustè excommunicationis gladiũ in Cæsarem vel Episcopos communicantes Cæsari exeruit, quare communicantes ipsis Episcopis tertio gradu per scripturam excipiendo absoluit? Nunquid etiam vnus diei infans ab excommunicatis conceditur aliqua necessitate baptizari, vel ab excommunicatis baptizatus, & continuò mortuus, creditur saluari? Equidẽ facer Ecclesię Chalcedonensis canon prædicat, apud hæreticos non posse ad salutem baptizari, & damnat eos, qui paruulos extra Ecclesiã baptizãdos obtulerint. Quid propriè de paruulis apud excõmunicatos baptizatis beatus Augustinus scribat Bonifacio Episcopo, in serie eiusdẽ epistolæ facilè & lucidè po-

Baptismus excommunicatorum.

dè potest reperiri. Reperitur & hoc ipsum in epistola beati Gregorij, quam pro paruulis sollicitus, Episcopis Longobardiæ misit. Reperitur etiam multipliciter in campis sacrae scripturae latis & spatiosis.

Gloriosus autem Hiltebrandus, & pedisequus eius Turbanus, non solùm potestate soluentes decreta Chalcedonensis Concilij, non solùm verbis sed & scriptis publicis consenserunt extra Ecclesiam communicare & baptizare: quàm cæsi essent, quàm hæretici scriptis propriis deprehensi. Proh nefas, ij præsumserunt de Ecclesia iudicare, qui nusquam reperiuntur non errasse, quibus etiam ipsa veritas reputatur in mendacium, quam solo fallendi studio verbis & scriptis suis, ne venena erroris eorum perciperentur, quasi mel veneficorum more admiscuerunt. Mendaciū enim est, vt beatus Augustinus ait, omnis enunciatio prolata intentione fallendi.

*Turbanus
Hiltebradi
pedisequus.*

Mendacium.

Vterq; autem, Hiltebrandus scilicet & Turbanus, in hæresin Liberij cecidit, qui postquam publicè communicauit excommunicatis, duas Ecclesias faciens, vnitatem scidit. Sed non tacuit beatus Presbyter Eusebius, quo legitimè defendente vnitatem vsque ad mortem, & vita & morte eius clarificante doctrinam catholicam, Liberius declaratus est hæreticus.

*Hæresis Li-
berij.*

*Eusebius
Presbyter.*

Liberium vnus Eusebius communionem eius deserendo, & iuxta Euangelium tanquam Ethnicum & publicanum deuotando, ligauit, vno spiritu cum beato Augustino magis opere quàm verbo dicens: Cœpisti habere fratrem tãquam publicanum, ligas illum in terra, sed vt iuste facias vide, nam iniusta vincula iustitia dirumpit.

*Locus Au-
gustini.*

Vnus Eusebius Liberium recedendo à communionem eius ligauit: quanto magis Hiltebrandus in errore perseuerans cum angelis suis apostatis damnatus in abyssum relegatus est, Romanæ Ecclesiæ patribus ab eius communionem recedentibus, & eius hæreses & ligandi & soluendi abusionem execrantibus.

*Argumen-
tatur à mi-
nore ad ma-
iorem.*

Anastasius Papa canonicè intrauit: sed quia vni excommunicato sine satisfactione publica communicauit, quidam Romanorum clericorum ex potestate & priuilegio sanctæ sedis communionem eius deserentes, eum ligauerunt, quia communicando excommunicato Ecclesiam diuidere præsumsit. Hiltebrandus verò à discipulis suis sanctus prædicabatur, quasi æqualia & longè deteriora non commiserit, quasi Romanæ Ecclesiæ clerici & laici publicè ab eius communionem non recesserint.

*Anastasius
Papa vno
abstinet de-
claratus.*

*Hiltebradi
discipulorum
assensu
tatio.*

Sileant hypocritæ, sicut ait beatus Petrus piratis similes, beati Petri nomen igne malitiæ sub nomine catholico, sub obtentu iustitiæ, artificiosè supposito destruentes, & ferè demergentes. Obstupescant Pseudoprophetæ ad vocem Petri, in facie humani, in cauda scorpiones, lupi sub ouina pelle latentes, corpora trucidantes in oris gladio, & animas pariter deuorantes: quorum religio nihil aliud redolet, nisi proditionem & auaritiam: penetrantes domos viduarum captiuas duxerunt

Hypocrite.

*Nefariarum
ligo.*

*Magistri
Hiltebradi.*

*Ioanes Gra-
tianus Ar-
chipresby-
ter.*

*Theophyla-
ctus magus
post Benedi-
ctum IX. Pa-
pa.*

*Laurentius
Archiepsc.
magorum
princeps.*

*Eiusdem au-
guria.*

Impunitas.

*Magia ini-
uriam Roma
à Gerberto.*

*Eiusdem
Papatus.*

mulierculas oneratas peccatis, sub occasione impacati tēporis atten-
dentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmonum, quas accepit Hilde-
brandus magister eorum à magistris suis, à Theophylacto, qui cogno-
minatus est Benedictus Papa I X. à Laurentio, Malasitano Archiepi-
scopo, à Ioanne Archipresbytero S. Ioannis de porta Latina, qui post-
ea cognominatus est sextus Gregorius Papa.

Theophylactus, sacrificiis dæmoniorū deditus, in syluis & mon-
tib. mulieres post se currere faciebat, quas magicis artibus ad sui amo-
rem coëgerat. Testantur hoc libelli ipsius inuenti in domo eius, post-
quam vitam malè finierat. Et hæc fabula adhuc rusticis Romanorum
est notissima. Is dum ad Ecclesiam rediret de sylvarum secretis, ubiq;
secum habens prædictū Laurentium, principem maleficiorum, cum
eo etiam publicè de Mathesi disputabat, & vulgus auidum nouarum
rerum nouis diuinationibus in sui admirationem excitabat. Nomen
autem Laurentij apud simplices pro eo habebatur celebre, quia vide-
batur aliquando ex improuiso prophetare. Et de complice & discipu-
lo suo Papa securus, gaudebat etiam publicè in conuentu Episcopo-
rum & Cardinalium & Senatorū auguria sua magnificare, & ad can-
tum auium subito augurio denunciare, quid ipso die, vel hesternò vel
nudiustertius factum esset in oriente & occidente, in meridie, in se-
ptentrione, & in remotioribus vel extremis terrarum partibus, siue de
bellis siue de morte principum. Ad quem tentandum cum quodam
die multi conuenissent, subito audita est auicula, quæ vulgo passer di-
citur, dulces voces frequentare. Et Laurentius subito interrogatus in
præsentia Theophylacti & Episcoporum qui conuenerant, quæ auis
illa caneret, subito respondens: Auicula, inquit, hoc aliis canit auicu-
lis, vt citò conueniant ad portam maiorem, vbi modò fractus cuius-
dam rustici currus, & effusum est milium, quod super illum ferebatur.
Inuitat autem frequenti cantu, vt illuc citò conueniant & saturentur.
Quo audito, plures astantium concito cursu maiorem portam alij a-
lium certatim præuenientes, petierunt, & sicut dixerat, inuenerunt.

Auguria eius nullo diuinæ legis zelo vindicabantur, insuper à cō-
plice suo Papa semper magnificabantur. Vnde factum est, vt aliqui cu-
riosa sectati, publicè & liberè frequentarent contubernium & magi-
sterium eius. Morabatur autem in domo prædicti Archipresbyteri
Ioannis de porta Latina, qui studiosè eius magisterio adhærebat, &
imbuebatur artibus illius.

Theophylacto autem & Laurentio adhuc iuuenibus, infecerat
urbem iis maleficiis Gerbertus ille, de quo dictum est:

Transit ab R. Gerbertus ad R. post Papa viget R.

Et Gerbertus quidē paulo post completum millenarium ascendens
de abyssò permissionis diuinæ, quatuor annis sedit, mutato nomine
dictus Syluester II. Et per quæ multos decepit, per eadem dæmonum
responfa deceptus morte improuisa, Dei iudicio, est interceptus. Hic
responsum

responsum à suo dæmone acceperat, se non moriturum, nisi prius in Hierusalem missa ab eo celebrata. Hac ambage, hac nominis æquivocatione delusus, dum ciuitatem Hierusalem prædictam sibi credit, Romæ in Ecclesia, quæ vocatur Hierusalem, Missam faciens in die stationis, ibidem miserabili & horrida morte præuentus, inter ipsas mortis angustias supplicat, manus & linguam sibi abscindi, per quas sacrificando dæmonibus Deum inhonorauit. Et hic quidem dignum suis meritis exitum inuenit. Sed discipulos illius, Theophylactum & Laurentium, magistri mors terribilissima à studiis idololatriæ non absterruit, quibus vltio diuina (vt paulò post dicendum est) non defuit.

*Miserabilis interitus.**Discipula.*

Igitur post infelicem exitum Gerberti, certamen erat inter discipulos ipsius, dum quisque anhelaret ad rapiendum Papatum sibi. Sedit autem post eum decimus octauus Ioannes, & quinto mense veneno suffocatus dicitur à suis. Huic successit decimus nonus Ioannes, & vix annum peregit. Cui successit quartus Sergius, & sedit tribus annis. Anno quinto post Gerbertum sedit octauus Benedictus, Laicus, frater Albrici Tusculanensis, patruus Theophylacti, & vndecimo anno decessit. Huic successit frater eius carnalis, & patruus Theophylacti, vigesimus Ioannes, neophytus, & sedit annis nouem. His duobus suis patruis successit Theophylactus, & anno vigesimo quinto post Gerbertum, magistrum suum, sedem fraudulenter obtinuit, & condiscipulum suum Laurentium & Archipresbyterum Ioannem Gratianum intimos & secretorum conscios habuit.

*Succeffores.**Ioan. XII.**Ioan. XI.**Sergium III.**Benedictum VIII.**Ioan. XX.**Theophylactus cognomento Benedictus I.*

Eodem tempore Hiltebrandus, relicto monasterio, prædicto Archipresbytero hæsit, & Archiepiscopi Laurentij magistrum secutus, in breui factus est vtriusque magistri imitator egregius. Qui cum vellet, manicas suas discutiebat, & in modum scintillæ cum ignis discubiebat: & iis miraculis oculos simplicium veluti signo sanctitatis ludificabatur. Et quia Diabolus per paganos Christum publicè persequi non poterat, per falsum monachum sub habitu monastico, sub specie religionis, nomen Christi fraudulenter sibi aduertere disponebat. Sed quamuis peccatis exigentibus talia fieri permitteret dispensatio diuina, tamen tempus retributionis propinquabat.

*Hiltebrandi magistri.**Præfigia.*

In diebus illis defuncto Conrado, legis & religionis cultore fidelissimo, Romanorum Imperatore Augusto, Theophylactus, qui & Benedictus nonus, habito consilio cum familiari suo Laurentio, & aliis suis complicibus, molitus est filium Imperatoris Conradi, Henricum Imperatorem successione Imperij exturbare, & in Ecclesia schismata diuersa seminare. Hoc enim est, quod amplius exigitur à mundi principio à tenebrarum principe. Misit igitur coronam Romani Imperij Petro, regi Vngarico. Sed ad Petrum expugnandum direxit Imper. Henricus Ducem Lotharingæ Gotfridum, virum fidelem & bello strenuum, & inter regni Principes clarissimum. Qui primo con-

*Conradum II. Caf.**Henric. III. F. in cumq. Papa machinatio.**Benedict. IX. Petro, regi Vngaria, misit coronam hoc in scripta Ger-*

*San. Petra de
dit Romam
Petra, tibi
Papa coro-
nam. Vide
Stumpsum
li. 1. de Vita
Henr. III.
Papa^o pre-
cio vendit^o.*

*Ioan. Grati-
anna Papa
Gregori^o VI.
Hiltebrand^o
κακῶ κόρα-
κος κακῶ
ῶν.*

factu Petrum bello captum, & omnes vicinas nationes, ne in eum ali-
quid præsumerent, deterruit, & vt digna factis tanti schismatis aucto-
ri Theophylacto redderet, Romam venire disposuit.

Quo audito Theophylactus timore perterritus, vendit Papatum
complici suo prædicto Archipresbytero Ecclesiæ S. Ioannis de porta
Latina, magistro Hiltebrandi, acceptis ab eo libris mille quingentis.
Qui ascendens sacram sedem tantę iniquitatis gradibus, nomine mu-
tato sextus dictus est Gregorius. Igitur Hiltebrandus in schola tam
profundæ peruersitatis vsu & arte edoctus, erat tantorum fidus mi-
nister maleficiorum, & pessimis magistris peior discipulus. Quod ex
fructibus perfidiæ ipsius postea percepit Ecclesia, per eum sub obten-
tu Catholici nominis graui schismate lacerata, percepit & mundus,
bellis feralibus, & immensis cædibus, ipso auctore laniatus, & sub co-
lore mellis veneno propinato hæresibus nefandissimis propè suffo-
catus.

*Syluester
III.*

Eisdem diebus superpositus est in Papatum prædicto Archipres-
bytero Sabinensis Episcopus, qui mutato nomine dictus est Syluester
III. & factum est, vt Romana Ecclesia in partes diuersas scindi vider-
etur.

*Henric. III.
sediciosos Po-
stifices solio
destruat.*

Cum autem tanta peruersitas Romam ludificaret, diuino nutu af-
fuit Imperator Henricus, & (vt multa breuiter concludam) religio-
forum Cardinalium precibus efflagitatus, ipsis auctoribus, pro loco
officij sui, pro officio Imperiali, pro potestate sibi à sacris canonibus
concessa, ad purgandam Ecclesiam, ad exturbandum & vlciscendum
vi sacrilegos, deuotum se præbuit, Theophylactum in fugam coegit,
sextum Gregorium in custodiam reclusit, quem postea in exilium mi-
sit, Sabinensem Episcopum, quem non ambitio, sed vis ad Papatum
coegerat, ad sedem propriam redire compulit. Romana verò Eccle-
sia eius respirans auxiliis, secundum Clementem Papam elegit, sub
quo Ecclesiæ vnitas, à quo & subsequenter Romanorum Imp. Augu-
stus venerandæ memoriæ Henricus coronatus est, & pro tantis me-
ritis vnice glorificatus triumpho singulari, vnici amoris priuilegium,
pellendo idololatrias Simoniacos, & vnitatem Ecclesiæ defendendo,
promeruit.

*Inuagitur à
Clemente II.*

*Deportat
Gregorium
VI. & Hil-
tebrandum
in German.
Eius inter-
pestiosa &
infelix cle-
mentia.*

Quibus strenuè peractis, sextum Gregorium, vt supra dictum est,
cum Hiltebrando discipulo suo in Teutonicas partes deportatione
damnauit. Nimia tamen pietate deceptus, nec Ecclesiæ Romanæ,
nec sibi, nec generi humano prospiciens, nouos idololatrias nimis la-
xè habuit, quorum memoriam aeterno carcere à contagione homi-
num remouere debuit.

*Hiltebran-
dus Grego-
rij VI. hæres.*

Damasus II.

Defuncto autem in exilio sexto illo Gregorio, Hiltebrandus per-
fidiæ simul & pecuniæ eius hæres extitit.
Eodem tempore Clemens Papa defunctus est. Huic successit Da-
masus, & sedit viginti tantum & tribus diebus, veneno, vt dicitur,
propinato

propinato suffocatus. Theophylactus enim magister Hiltebrandi, post fugam reuersus Romam cum familiari suo Laurentio, multis maleficiis sacram sedem vexabat, & per litteras discipuli sui Hiltebrandi ea, quæ in palatio Imperatoris gerebantur, resciebat. Eo igitur immaniter grassante, iterum Romana Ecclesia legatum ad Imperatorem dirigit, & vt consilio Cardinalium Papam eligendum Romam mittat, exposcit.

Theophylactus sedem Romanam vexat. Eiusdẽ explorator Hiltebrandus.

Bruno igitur, qui & Leo, ex consilio Cardinalium Romam inuitus & coactus dirigitur. In cuius comitatu nimia Imperatoris indulgentia permissus est reuerti Hiltebrandus, hac permissione sacerdotium pariter & regnum sub specie religionis euersurus, & iuramenta Imperatori præstita non diu seruaturus.

Leo IX.

Hiltebrandus redus.

Brunoni igitur multa loquendo in itinere se supposuit. Et, vt Romam venit, ab eo obtinuit, vt fieret vnus de custodibus altaris beati Petri. Et in breui loculos impleuit, & cui pecuniam illam committeret, filium cuiusdam Iudæi nouiter quidem baptizatum, sed mores numulariorum adhuc retinentem, familiarem sibi fecit. Et iam diu reconciliauerat sibi quendam alium incomparabilibus maleficiis asuetum, Gerhardum nomine, qui cognominabatur Brazutus, amicum Theophylacti, qui subdola familiaritate dicitur sex Romanos Pontifices intra spatium 13. annorum veneno suffocasse, quorum nomina hæc sunt: Clemens, qui sexto Gregorio damnato, & Theophylacto expulso, sedit mensibus nouem, & diebus septem: post Clementem Damasus, qui sedit dies 23. post Damasum Leo, qui sedit annos quinque: post Leonem Victor, qui sedit ann. 2. mensibus tribus, diebus septem: post Victorem Stephanus, qui sedit menses septem, dies 28. post Stephanum Benedictus, qui sedit menses septem, dies 20. Hic non veneno, sed vi & dolis Hiltebrandi fuit eiectus. Post Benedictum Nicolaus, qui sedit ann. 2. mensib. 6. diebus 25.

Insinuat se Leonis.

Rem facit.

Huius tempore Hiltebrandus prædictis duobus familiaribus suis pecuniam suam & consilia sua communicauit, & per eos venales linguas multorum sibi comparauit. Et post hæc Theophylactum antiquum dominum suum & magistrum, simulantem pœnitentiam, Leoni Papæ in dolo reconciliauit, & Theophylacti consilio & factione ipsum Papam Leonem contra Normanos armauit.

Adiungit ad amicitiam Brazutum sex Pontificum patricidam.

Persequeres largitiones facit.

Reconciliat Theophylactum Leonis.

Fit auctor & proditor expeditionis Normanscæ.

Theophylactus Normannorum emissarius.

Igitur Leo Papa eorum dolos minus intelligens, & Romam deserens, Alpes transiuit, & multis Teutonicis sibi aggregatis, ad expugnandos Normanos Romam rediit, & Hiltebrando & Theophylacto instigantibus, in Apuliam contra Normanos transiuit. Et quia Theophylactus manifestè eum lædere non audebat, simulato obsequio cum eo manens, & ingressus & egressus eius explorans, singula per secretos nuncios intimabat Normanis, & in manus eorum, Hiltebrando dictante, ipsum Papam tradidit. De quorum manibus vix Pa

pa (interfectis per prodicionem Teutonicis) desolatus euasit.

Vexator se-
di Rom. Leone post modicum defuncto, Theophylactus de parentum potentia præsumens, Romanam Ecclesiam, quam prius toties vexauerat, iterum vexare non destitit.

Hiltebran-
di artes. Interim Hiltebrandus, nouus Proteus, nouis præsumens tergiuer-
Veneficia
per Bra-
zum. sationibus, de Roma ad Imperatorem, de Imperatore ad Romam absque consilio Romanæ Ecclesiæ discurrebat. Et si quis alius in Papatum eligeretur quàm ipse, prædictus Gerhardus, cognomine Brazutus, familiaris eius, in breui illum veneno suffocabat.

Ambitus de
Archidia-
conatu. Postquam autem sedit Nicolaus Papa, Hiltebrandus, quia Papatum adipisci non potuit, ad archidiaconatum quoquo modo inuadendum se conuertit. Et Mancium tunc archidiaconum Romanæ Ecclesiæ multis iniuriis afflixit & circumuenit. Qui victus contumeliis & dolis, & pecunia deceptus Hiltebrandi, ad vltimum concessit, vt Hiltebrandus vice eius archidiaconatu fungeretur.

Violentia. Hac concessione Hiltebrandus arrepta, Nicolaum Papam ex improuiso aggressus, coëgit inuerecundis precibus & minis militum, quos pecunia collegerat, metum etiam mortis quibusdam terribilibus significationibus incutiendo, vt eum archidiaconum ordinaret & constitueret. Et post paucos dies ipse Nicolaus defunctus est, veneno, vt dicitur, suffocatus.

Repulsa. Cardinales autem ambitionem Hiltebrandi non ignorantes, Imperatorem multis precibus coëgerunt, vt eis in electo suo Parmensi Episcopo Cadolo fauorem & auxilium præstaret. Quod factum cor Hiltebrandi altius percussit. Et manifestè factus est Imperatoris inimicus. Omnia iuratae fidelitatis vincula dirupit: & facta conspuratione cum inimicis Imperatoris & cum Normanis, quem Parmensi Episcopo Cadolo, à Cardinalibus electo, opponeret, Anshelmum, Lucensem Episcopum, decepit, & eum in Papam eligi à quibusdam Romanis fecit. Et ipsum Anshelmum, mutato nomine, Alexandrum vocauerunt.

Hostilis in
Cæsarem a-
nimus. Igitur Anshelmum, quem in dolo elegerunt, pariter & Parmensem Episcopum, quibus poterat artibus vexabat, quia vtrique succedere anhelabat.

Vindicta de
Antipapa. Igitur vbi Alexander intellexit, se dolis & arte ab Hiltebrando & inimicis Imperatoris electum & intronizatum, die quodam, cum intra missarum solennia sermonem haberet ad populum, prædicauit se nolle sedere in sede Apostolica absque licentia & gratia Imperatoris. Et publicè dixit, se litteras huius rei gratia missurum ipsi Imperatori. Quo audito, Hiltebrandus vix manus, multa murmurando, donec missa compleretur, abstinuit. Missa expleta, ipsum Alexandrum cum militari manu ab altari duxit in cameram, & nondum exutum Pontificalibus indumētis, pugnis durè colaphizauit, increpans & improperans,

Insania in
Alexandri
moris maso-
rum obser-
uantem.

perans, quòd vellet inquirere gratiam Imperatoris. Et statuit, vt ex eo die non daretur ei amplius quam quinque solidi Lucensium denariorum. Et ex tunc ipse Hiltebrandus omnes redditus Romanæ Ecclesiæ sibi retinuit, & immensam pecuniam congregauit.

*πλορηξία in
Ecclesia re-
ditibus in-
tercipiendis.*

Alexandro igitur sub miserabili iugo Hiltebrandi quodam vespere defuncto, eadem hora Hiltebrandus à suis militibus sine assensu cleri & populi est intronizatus, timens, ne alius per moram eligeretur. In cuius electione nullus Cardinalium subscripsit. Ad quem cum veniret Abbas Cassinensis, ait ipse Hiltebrandus: Frater, nimium tardasti. Respondit Abbas: Et tu Hiltebrande nimium festinasti, qui nondum sepulto domino tuo, Papa, sedem Apostolicam contra canones vsurpasti. Hoc modo intronizatus Hiltebrandus, qualiter vixerit, qualiter à se Cardinales, qui testes vitæ & doctrinæ eius esse debuerant, remouerit, quàm miserabiliter vexauerit, quantis hæresibus mundum corruerit, quanta periuria, quàm immensas perditiones consecrauerit, vix à multis describi potest. Clamat tamen altius sanguis Christianorum, eo auctore & incentore miserabiliter effusus.

*Papatus ex
suffragiis
militum.*

Flagitia.

HOC EST DECRETVM HILTEBRANDI, IN

quo à doctrina & fide catholica aberrauit.

Gregorius Papa Romanæ Synodo præsidens dixit: Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate aut sacramento constricti sunt, apostolica auctoritate à sacramento absoluimus, & ne sibi fidelitatem obseruēt, omnibus modis prohibemus. Item: Et quoniam multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa excōmunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate, de victu vnà anathematis sententiam ad tempus, pro vt possumus, temperamus opportunè. Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo liberamus, videlicet vxores, liberos, seruos, ancillas seu mancipia, nec non rusticos & seruientes, & omnes alios, qui nō ad eò curiales sunt, vt eorū consilio scelera perpetrētur, & illos, qui ignoranter excommunicatis excōmunicant, seu illos qui communicāt cum iis, qui communicant excommunicatis. Qui cunq; autem aut orator, aut peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum deuenit, vbi non possit emere, & non habet vnde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis non pro sustentatione superbiæ sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, non prohibemus.

*Papale in-
stitutum de
excommu-
nicatis.*

LITTERAE, QUIBUS VOCATI SVNT

Hiltebrandini ad audientiam.

ADELBERTVS, Episcopus S. Rufinæ, syluæ candidæ, Ioannes, Episcopus Hostiensis, Hugo, Episcopus Prænestinus, Albertus, Episcopus Nephesinus, Benno, Cardinalis presbyter vrbis Romæ, Romanus, Cardinalis presbyter vrbis Romæ, Guido, Cardinalis presbyter vrbis Romæ, Octauianus, Cardinalis presbyter designatus, Paulus, Primicerius Romanæ Ecclesiæ, Nicolaus, electus Abbas S. Syluestri vrbis Romæ, N. Abbas S. Pancratij vrbis Romæ, & clerus: Et clarissimi principes laici, Theobaldus Chinebij & Vdalricus de S. Eustathio, & populus Romanus, omnibus Deum timentibus & salutē Romanæ reipub. diligentibus.

*Hiltebradi
hæreses.*

Nolumus ignorare prudentiam vestram, quòd ad destruendas hæreses, nouiter ab Hiltebrando inuentas, & antiquas sub nomine pietatis impiè ab ipso renouatas, & ad defensionem fidei catholicæ, & ad exterminandam impietatem eorum, qui nouiter ipsam fidem catholicam (quantum in ipsis erat) scindere non timuerunt, Deo authore, Nonis apud S. Blasium conuenimus, octauo Idus apud S. Cellum, septimo Idus apud S. Mariam in Ecclesia, quæ vocatur Rotunda, confedimus, ipsas hæreses damnatas sicut maiores nostri & nos damnamus, omnes sectatores, communicatores, complices semel damnatæ prauitatis pari sorte censemus, ne si vel paululum taceamus, consentire videamur. Eos verò, qui authoribus errorum communicant, data securitate liberè veniendi & abeundi, vocamus, & vt per maiores

*Reinerus &
Ioanes Burgundio.*

*Hæreticis
fidem seruandam.*

*In seditionum
et turbarum
auctores.*

suos dominum Raynerium & Ioannem Burgundionem causam suam agant, admonemus: securitatem integram in quantum possumus vsque ad festum omnium sanctorum proponimus, etiam cum in causa sua defecerint, neminem circumuenientes, nullius sanguinem, sed omnium vitam & honorem sitientes, nec seditiones in populo commouentes. De causa enim sua diffidere videtur, quisquis auctor est seditionis. Pacem verò & dilectionem synceram proponimus omnibus, pacem & veritatem & vnitatem catholicæ Ecclesiæ amplectentibus, vt simus filij patris nostri, qui in cœlis est. Qui enim ex patre Diabolo sunt, opera patris sui faciunt conspirationibus, seditionibus, & cuius filij sint, manifestè ostendunt. Nos verò illius discipuli esse desideramus, cuius doctrina etiam inimicis sanè est intelligenda. Orent pro nobis Ecclesiæ filij, vt crescat sermo Domini, &c. Data Romæ cōtra schismaticos in sacro conuentu, Anno ab incarnatione Domini 1098. indictione sexta, 7. Id. Augusti.

*Hiltebradi
morum
peruersitiam.*

*In eisdem
nomine
decretum.*

His litteris vocati sunt. Declinarunt autem audientiam schismatici per 16. annos, per obsides potentes & clarissimos, etsi per sacramenta inuitati, ne caperentur suis mendaciis, ne suis libellis conuincerentur, quibus auctores eorum corruerunt terram hæresibus variis, longè lateque disseminatis per Apostolos multiplicis erroris. Sacer etiam conuentus toties deprehensa eorum versutia, in conspectu Ecclesiæ coram

siæ coram multitudine Romanorum ait: Eos, qui sanctam Ecclesiam scindere non timuerunt, iterum vocamus ad Synodum, quam DEO auctore celebrare disposuimus circa Calend. Nouembr. In præsentitamen, quia venire renuunt, testes inuocamus contra eos cælum & terram, quòd nullum consensum adhibemus eorum peruersitati. Et in testimonium illius in medio Ecclesiæ, in conspectu angelorum & hominum, incendio tradimus decreta eorum hæretica, quibus orbem terræ peruerterunt, verbum Dei adulterantes, sub ementito colore pietatis quærentes plus se, quàm fidem catholicam amari. Qui per 16. annos nullum dederunt locum veritati, fugientes lucem examinationis, tenebris errorum assueti, falsis expositionibus violenter intorquentes scripturas in adiumentum nefandissimi schismatis.

*Libri exus-
si.*

Hiltebrandus in extremis suis vocauit ad se vnum de Cardinalibus duodecim, quem multum diligebat præ cæteris, & confessus est omnipotenti Deo, & toti Ecclesiæ, se valde peccasse in pastoralis cura, quæ ei ad regendum erat commissa. Atque hunc confessorem suum misit ad Imperatorem, & ad totam Ecclesiam, vt optarent illi veniam.

Hiltebrandus moriturus Imp. & Ecclesiã iniuriarũ veniam poscit.

F I N I S.



1812970

HIL TERRANDI PONT ROM

Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...
 Hanc tam in hunc Romam...

